

Special Heroes in uitvoering

Kwalitatief onderzoek naar de uitvoering
van het sportstimuleringsprogramma
Special Heroes voor cluster 3 onderwijs

Arnout Verduin

© *Mulier Instituut*
Utrecht, januari 2012

Naam: Arnout Verduin

Student Sportmanagement op de Academie voor Sportstudies van de Haagse Hogeschool.

Studentnummer: 07012624

Klas: 4A

E-mail: a.j.verduin@student.hhs.nl

Afstudeercoach

Naam: Gitte Kloek

Docente op de Academie voor Sportstudies van de Haagse Hogeschool.

Telefoon: 070 – 4483231

E-mail: G.C.Kloek@hhs.nl

Begeleider Mulier Instituut

Naam: Caroline van Lindert

Senior Onderzoeker Mulier Instituut.

Opleidingsniveau: WO, Universiteit Utrecht, Culturele Antropologie.

Telefoon: 030- 7210238

E-mail: c.vanlindert@mulierinstituut.nl

Mulier Instituut

Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445

3508 AK Utrecht

t 030- 7210220

e info@mulierinstituut.nl

i www.mulierinstituut.nl

Voorwoord

“Iedereen heeft het recht om te sporten, deze kinderen ook!” (ouder)

Voor mijn laatste stage van mijn vorige opleiding het CIOS heb ik één jaar lang twee dagen in de week gymles gegeven op een basisschool voor cluster 4 onderwijs. In dat jaar heb ik op die school hele bijzondere, leuke en ontroerende dingen mee gemaakt. Gedurende dat jaar viel mij ook het plezier en motorische ontwikkeling op die de leerlingen door mijn gymlessen doormaakte. Dat werd me ook steeds bevestigd door de leerkrachten. Opvallend was toen ook om te merken hoe weinig van die leerlingen lid waren van een sportvereniging. Dit was voor mij ook een van de redenen om de opleiding Sportmanagement te kiezen. Want dat kan toch beter, vond ik door mijn ervaringen van dat jaar. Gelukkig ben ik niet de enige die dat vond. Voor mij doet dan ook de uitspraak: *“Ik heb altijd gevonden dat sport een recht is, geen voorrecht”* van Nelson Mandela (2009) het meeste recht aan het programma Special Heroes.

Hoe opmerkelijke en bijzonder is het dan, dat ik voor mijn opleiding Sportmanagement aan de Haagse Hogeschool een afstudeeronderzoek mocht doen naar een sportstimuleringsprogramma voor het (voortgezet) speciaal onderwijs. Voor deze kans ben ik de organisatie Special Heroes en het Mulier Instituut zeer dankbaar. Het onderzoeks proces is niet zonder slag of stoot gegaan. In het begin werd flink wat van mijn doorzettingsvermogen gevraagd. Mede door de geweldige steun van en samenwerking met Froukje Smits van het Mulier Instituut heb ik hierin mijn weg gevonden en daarvoor wil ik haar via deze weg bedanken!

In het bijzonder wil ik graag mijn begeleidsters Gitte Kloek, docent aan de Haagse Hogeschool en Caroline van Lindert, senior onderzoeker bij het Mulier Instituut noemen. Zonder hun kritische blik, sturing, aan- en opmerkingen en onvoorwaardelijke steun was dit nooit het eind resultaat van dit rapport geworden. Heel hartelijk dank daarvoor!

Als afsluiting wil ik alle respondenten en scholen bedanken voor hun gastvrijheid, tijd, het delen van kennis en ervaringen over het programma Special Heroes. Dit zijn alle vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, leerlingen en ouders van de acht onderzochte scholen. Bij deze wil ik u als lezer uitnodigen om de rapportage te lezen en wijsheid mee te geven over de bevindingen van dit onderzoek.

Arnout Verduin

Student Sportmanagement op de Academie voor Sportstudies van de Haagse Hogeschool.

Samenvatting

In deze rapportage is onderzoek gedaan naar het sportstimuleringsprogramma Special Heroes. Special Heroes is een programma voor leerlingen uit (voortgezet) speciaal onderwijs in de leeftijd van 6 tot en met 19 jaar. Doel van het programma is om de sportdeelname van leerlingen uit (voortgezet) speciaal onderwijs te vergroten door middel van structurele inbedding van sport- en beweegactiviteiten binnen en buiten de school. Hierbij maken ze gebruik van een methodiek die bestaat uit drie verschillende fases. Momenteel wordt Special Heroes landelijk uitgerold bij cluster 3 scholen. Dit zijn scholen voor kinderen met een motorische en/of verstandelijke handicap, kinderen met een ernstige meervoudige handicap en langdurig zieke kinderen.

Het Mulier Instituut voert in opdracht van Special Heroes een landelijk evaluatie- en monitoringonderzoek uit. Gedurende de looptijd van het programma vindt ook kwalitatief onderzoek plaats. Doel van dit kwalitatieve onderzoek is om inzicht te krijgen in het verloop en het proces van het programma Special Heroes om hiermee de monitoring en het kwantitatieve onderzoek naar het programma Special Heroes te onderbouwen. Om dit doel na te streven wordt er gebruik gemaakt van de volgende hoofdvraag: *‘Welke factoren spelen een rol bij een succesvolle implementatie van het programma Special Heroes bij cluster 3 scholen?’*. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van interviews en vragenlijsten met verschillende actoren (vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, ouders en leerlingen). En zijn er observaties gehouden bij de activiteiten van het programma Special Heroes.

Uit het onderzoek is gebleken dat de mate waarin de interventie wordt uitgevoerd zoals staat beschreven in het Stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.) bij geen enkele school van toepassing is. Wel zijn de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers allemaal tevreden over de uitvoering van het proces van het programma. Dit komt door de goede communicatie en samenwerking onderling. De combinatiefunctionaris is maar op twee onderzochte scholen aanwezig. Hierin heeft de combinatiefunctionaris een centrale en ondersteunende rol in de uitvoering van het programma. Ouders en leerlingen zijn blij met het programma Special Heroes en kijken positief tegen sport aan. Ouders zien dit programma als ‘een duwtje in de rug’ en leerlingen vinden het vooral leuk om te sporten. Wel zien de responderende ouders praktische problemen binnen dit programma. Ouders zien zich vaak genoodzaakt om naar een andere gemeente te rijden om hun kind te laten sporten bij een sportvereniging.

In de uitvoering van het programma Special Heroes is de samenwerking en de communicatie tussen de regionaal projectleider, vakleerkracht, combinatiefunctionaris en trainer per regio de meest succesvolle factor. Mede door de onderlinge één-op-één communicatie maken de verschillende actoren met elkaar duidelijke en heldere afspraken over de uitvoering van het programma. Het vervoer binnen het programma Special Heroes is voor iedereen lastig te organiseren door de verschillende omstandigheden. Dit komt mede omdat de leerlingen uit cluster 3 onderwijs altijd afhankelijk zijn van het vervoer. De vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers hadden daarin ook een duidelijk oordeel over de rol van de ouders ten aanzien van sportstimulering naar de leerlingen. Het is daarom aan te bevelen om in het kader van Special Heroes onderzoek te doen naar het verschil van inzicht tussen diverse

actoren over de rol van ouders bij het stimuleren van sportbeoefening door leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inhoudsopgave	6
1. Inleiding	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Special Heroes	8
1.3 Probleemanalyse	9
1.4 Leeswijzer	10
2. Theoretisch kader	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Aantal leerlingen in cluster 3	11
2.3 Sportdeelname cluster 3 leerlingen	12
2.4 Stimulansen en belemmeringen om te sporten	12
2.4.1 Stimulansen	12
2.4.2 Belemmeringen	13
2.5 Special Heroes als interventie	13
2.6 Theoretische modellen	15
2.6.1 Evalueren van het proces	16
2.6.2 Implementatie bij de organisaties	17
2.6.3 Gedragsverandering van leerlingen en ouders	18
3. Methode van onderzoek	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Onderzoeksmethoden en -technieken	21
3.2.1 Selectiecriteria	21
3.2.2 Interviews	22
3.2.3 Persoonlijke vragenlijst	22
3.2.4 Observaties	23
3.3 Conceptueel model	23
3.3.1 Conceptueel model implementatieproces Special Heroes	24
3.3.2 Conceptueel model sportdeelname leerlingen	25
3.4 Verwerking en analyse	26
4. De praktijk	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Uitvoering van fase 1 van de realisatiefase	27
5. Vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen	31
5.1 Inleiding	31
5.2 Mening van vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen over Special Heroes	31

5.3	Organisatie Special Heroes	32
5.4	Scholen	34
5.5	Verenigingen en trainers	36
5.6	Ouders en leerlingen	36
6.	Verenigingen en trainers	38
6.1	Inleiding	38
6.2	Mening van trainers over Special Heroes	38
6.3	Scholen	39
6.4	Organisatie Special Heroes	39
6.5	Ouders en leerlingen	41
7.	Ouders en leerlingen	43
7.1	Inleiding	43
7.2	Kennis over Special Heroes	43
7.3	Motiverende factoren	44
7.4	Sportdeelname	45
7.5	Intentie van ouders en leerlingen	46
7.6	Uiteindelijk gedrag	47
8.	Conclusies, discussie en aanbevelingen	48
8.1	Inleiding	48
8.2	Conclusies	49
8.3	Discussie	52
8.4	Aanbevelingen	54
	Literatuurlijst	56
	Bijlage 1 Taken en verantwoordelijkheden programma en organisatie	58
	Bijlage 2 Overzicht scholen	61
	Bijlage 3 Interviewvragen vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers.	63
	Bijlage 4 Interviewvragen en vragenlijst ouders en leerlingen.	67
	Bijlage 5 Codeer bomen.	75
	Bijlage 6 (extra) Brief naar ouders	79

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er een inleiding gegeven over het programma Special Heroes en wat de aanleiding is om dit onderzoek te doen. In dit hoofdstuk zijn ook de hoofd en deelvragen beschreven die in deze rapportage worden beantwoord. En als laatste wordt in dit hoofdstuk besproken wat de volgorde zal zijn van de behandelende onderwerpen die aan bod komen.

1.1 Aanleiding

Kinderen en jongeren in het (voortgezet) speciaal onderwijs sporten minder dan hun leeftijdsgenoten zonder handicap. Ook zijn zij minder vaak lid van een sportvereniging dan kinderen en jongeren zonder handicap (Van Lindert, De Jong & Van den Dool 2008). Toch is sportbeoefening ook voor leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs van belang. Gehandicaptensport Nederland, NOC*NSF en de Landelijke Vereniging van Cluster 3 scholen willen hier verandering in brengen. Samen hebben zij Special Heroes opgezet. Special Heroes is een sportstimuleringsprogramma voor leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Het is erop gericht leerlingen in de leeftijd van 6 tot en met 19 jaar via school kennis te laten maken met diverse sport- en beweegvormen. Uiteindelijk doel is dat zij structureel gaan sporten en bewegen bij een sportvereniging in de buurt. Momenteel wordt Special Heroes landelijk uitgerold bij cluster 3 scholen. Dit zijn scholen voor kinderen met een motorische en/of verstandelijke handicap, kinderen met een ernstige meervoudige handicap en langdurig zieke kinderen.

Het Mulier Instituut voert in opdracht van Special Heroes een landelijk evaluatie- en monitoringonderzoek uit. Gedurende de looptijd van het programma vindt ook kwalitatief onderzoek plaats, in de vorm van gesprekken met diverse betrokkenen en observaties bij het programma.

1.2 Special Heroes

Special Heroes is een landelijk sportstimuleringsprogramma voor leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs in alle regio's van het land. Het programma wordt in nauwe samenwerking met scholen, lokale sportverenigingen en andere sportaanbieders uitgevoerd. De ambitie van Special Heroes is om het programma Special Heroes binnen alle clusters van het (voortgezet) speciaal onderwijs te implementeren. Momenteel wordt het programma landelijk uitgerold op cluster 3 scholen. Ook worden pilots uitgevoerd op cluster 1 scholen (kinderen met een visuele handicap), cluster 2 scholen (kinderen met een auditieve handicap) en cluster 4 scholen (kinderen met gedragsproblemen).

Binnen deze rapportage wordt alleen over cluster 3 scholen gesproken. De leerlingen van cluster 3 onderwijs krijgen met dit programma de kans om kennis te maken met sport- en beweegactiviteiten. Ook de onderwijsinstellingen krijgen met dit programma de kans om hun vrijetijdsaanbod gericht op sport en bewegen verder in te richten. Het doel van Special Heroes is om door middel van een structurele inbedding van sport- en beweegactiviteiten binnen en buiten de school de sportdeelname van leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs te vergroten. Om het programma Special Heroes toe te passen op de scholen en sportverenigingen hanteert de programmaorganisatie de volgende methodiek, bestaande uit de volgende drie fases:

Fase 1: Binnenschools aanbod

Sportverenigingen of andere sportaanbieders bieden tijdens de reguliere gymnastieklessen sport- en bewegingsactiviteiten aan (maximaal 3 blokken van maximaal 6 weken).

Fase 2: Naschools/buitenschool aanbod

Sportverenigingen of andere sportaanbieders verzorgen aansluitend aan de schooltijd een sport- en bewegingsaanbod op school of bij de sportvereniging (maximaal 3 blokken van 2 – 6 weken).

Fase 3: Nazorgtraject

Het borgen van de continuïteit van het programma en de structurele sportdeelname van de leerlingen staat hier centraal.

(Van Lindert en Van den Dool, 2011)

1.3 Probleemanalyse

In dit rapport zijn de resultaten beschreven van aanvullend kwalitatief onderzoek bij cluster 3 scholen. Het onderzoek heeft plaats gevonden bij verschillende scholen binnen het cluster 3 onderwijs die mee doen aan het programma Special Heroes. De verschillende scholen zijn bezocht tijdens *fase 1 van de realisatiefase* van het programma Special Heroes. Als er in dit onderzoek gesproken wordt over *fase 1 van de realisatiefase* dan gaat het over fase 1: binnenschools aanbod en deze vindt plaats in de realisatiefase van het programma Special Heroes. De scholen zijn verspreid over heel Nederland gekozen, om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de verschillende regio's. Dit was gericht op de throughput van het programma Special Heroes. Bij throughput gaat het om de wijze waarop het programma is uitgevoerd, het proces. Het belang om het proces van Special Heroes binnen cluster 3 onderwijs te beschrijven is om het monitor- en evaluatie onderzoek meer onderbouwing te geven.

In het proces dat wordt uitgevoerd heeft Special Heroes per regio een regionaal projectleider aangesteld voor het verloop en de organisatie binnen het programma. In de regio worden cluster 3 scholen gezocht die mee willen werken aan het programma Special Heroes. Bij de betreffende scholen werkt de regionaal projectleider samen met de vakleerkracht. Samen zorgen zij ervoor dat er een programma wordt opgesteld. In sommige regio's wordt er ook gebruikt gemaakt van combinatiefunctionaris(sen). Deze werken samen met de regionaal projectleider en de vakleerkracht van de betreffende school. De uitvoering van het programma wordt mede beïnvloed door de vereniging en de trainer(s), die de clinics en trainingen gaan verzorgen. De regionaal projectleider, combinatiefunctionaris, vakleerkracht en trainer zorgen samen voor het uiteindelijke product voor de leerlingen.

In het onderzoek wordt gekeken of de verschillende actoren het programma adopteren. Wat vinden de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers eigenlijk van het programma en ondersteunen ze de ideeën en de plannen die het programma heeft. En welke uitvoering geven de actoren aan het programma Special Heroes. Hoe voeren ze het programma uit en hoe verloopt de samenwerking onderling? Ook spelen de ouders en leerlingen een belangrijke rol in het onderzoek. Want wat vinden de ouders van het programma Special Heroes, is het programma wel nodig? En hebben de ouders al eerdere ervaringen met hun kind uit cluster 3

onderwijs bij een sportvereniging? Ook wordt er binnen dit onderzoek gesproken met de leerlingen. Wat vinden de leerlingen van sport en waarom vinden ze dat? Al deze onderwerpen komen in dit onderzoek aanbod. Daarom is de volgende vraagstelling geformuleerd:

‘Welke factoren spelen een rol bij een succesvolle implementatie van het programma Special Heroes bij cluster 3 scholen?’

De hoofdvraag is uitgesplitst in de volgende deelvragen:

- Hoe verloopt het proces van uitvoering naar de mening van vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen regionaal projectleider, vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?
- Wat is de rol en functie van de combinatiefunctionaris binnen het proces van Special Heroes?
- Wat vinden ouders en leerlingen van het programma Special Heroes en wat zijn hun eerdere ervaringen met sporten?
- Welke barrières ervaren ouders als ze hun kind laten deelnemen aan een sport op een sportvereniging?

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt het theoretisch kader aan bod en in hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksmethode beschreven. In hoofdstuk 4 tot en met 7 worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Achtereenvolgens komen aan de orde de bevindingen van de gesprekken met vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, ouders en leerlingen. In hoofdstuk 8 zijn tot slot de belangrijkste conclusies, discussie en aanbevelingen beschreven.

2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Om een beeld te schetsen van de omvang van de doelgroep wordt in dit hoofdstuk eerst ingegaan op de vraag hoeveel kinderen en jongeren een cluster 3 school bezoeken. Vervolgens wordt beknopt weergegeven in welke mate kinderen en jongeren op cluster 3 scholen sporten en bewegen, wat hun motieven voor sportdeelname zijn en waarom zij eventueel niet sporten. In de paragraaf 2.5 worden enkele theoretische modellen beschreven die relevant zijn voor dit onderzoek, namelijk een gedragsverandering model en een model waarmee de implementatie van interventies begrepen kan worden.

2.2 Aantal leerlingen in cluster 3

Volgens leerlingentellingen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Welzijn (2011) is het leerlingen aantal van cluster 3 onderwijs in de periode van 2006-2010 gestegen. Bijna 27.000 leerlingen bezoeken een cluster 3 school, verspreid over vier verschillende type scholen. (zie tabel 1). Ook heeft het programma Special Heroes landelijk vastgestelde resultaat afspraken, hierbij gaat het om het bereik van Special Heroes. Zo wil de organisatie Special Heroes eind 2012 dat 75% van de scholen het programma heeft geïmplementeerd en dat op die scholen 80% van de leerlingen heeft kennis gemaakt met de clinic van Special Heroes. (Gehandicaptensport Nederland, z.d.)

Tabel 1. Aantal leerlingen SO en VSO in cluster 3 in Nederland, peildatum 1 oktober 2010 (in aantallen en procenten)

		Aantal	%
SO	LG	1.437	5
	LZ/S	1.028	4
	MG	4.245	16
	ZMLK	7.244	27
VSO	LG	1.188	4
	LZ/S	863	3
	MG	1.534	6
	ZMLK	9.379	35
Totaal		26.918	100

Kerncijfers 2006-2010 (Ministerie van OCW, 2011 (DUO: Leerlingentellingen),

LG=lichamelijk gehandicapte kinderen

LZ/S=langdurig zieke kinderen/ somatisch

MG=meervoudig gehandicapt (LG en ZMLK)

ZMLK=zeer moeilijk lerende kinderen

2.3 Sportdeelname cluster 3 leerlingen

Zoals eerder aangegeven is de sportdeelname van de cluster 3 leerlingen lager dan bij leerlingen in het reguliere onderwijs. Bijna de helft van de leerlingen uit cluster 3 onderwijs is lid van een vereniging. En op het regulier onderwijs is ongeveer 70% van de leerlingen lid van een vereniging (Van Lindert en Van den Dool, 2011).

Tabel 2 geeft een overzicht van welke type sportvereniging leerlingen uit cluster 3 onderwijs lid zijn. Uit het tabel valt op te maken dat evenveel leerlingen lid zijn van een *vereniging met aparte groepen* als *reguliere vereniging met aandacht* voor mensen met een handicap. Nog eens 16% van de leerlingen is lid bij een vereniging voor alleen mensen met een handicap. Ook is ruim tien procent van de leerlingen uit cluster 3 onderwijs lid van een reguliere vereniging zonder aandacht voor mensen met een handicap (Van Lindert en Van den Dool, 2011).

Tabel 2 Lidmaatschap van sportvereniging naar geslacht en leeftijd, leerlingen van cluster 3 scholen (in procenten)

	Totaal (n=3.816)	Geslacht		Leeftijd			
		Jongen (n=2.337)	Meisje (n=1.479)	6-9 jaar (n=727)	10-12 jaar (n=1.078)	13-15 jaar (n=1.127)	16-19 jaar (n=884)
Geen lid	54	53	55	66	53	50	49
Vereniging voor mensen met een handicap	16	15	17	12	15	18	18
Vereniging met aparte groepen voor mensen met een handicap	12	12	11	8	11	13	15
Reguliere vereniging met aandacht voor mensen met een handicap	12	12	12	9	12	12	15
Reguliere vereniging zonder aandacht voor mensen met een handicap	13	13	12	10	15	14	11

Rapportage *Monitor Special Heroes in cluster 3*; Van Lindert en Van den Dool, 2011: pp. 42

2.4 Stimulansen en belemmeringen om te sporten

In deze paragraaf wordt ingegaan op de stimulerende en belemmerende factoren die een rol spelen bij deelname aan sportactiviteiten van leerlingen uit het cluster 3 onderwijs. Ook wordt aandacht besteed aan de knelpunten die ouders ondervinden bij het organiseren van de sportactiviteiten voor de leerlingen.

2.4.1 Stimulansen

In de *monitor sportdeelname van mensen met een handicap* door Van Lindert, De Jong & Van den Dool (2008) wordt aangegeven dat drie kwart van de ouders uit dat onderzoek plezier/ontspanning, lichaamsbeweging en contact met anderen de belangrijkste aspecten van sport en bewegen voor hun kinderen vinden. Het sociale aspect en de gezondheid van de kinderen wordt door meer dan de helft van de ouders genoemd. Leerlingen geven in andere termen aan wat zij leuk vinden aan sport. Bijna een derde van de leerlingen vindt samen zijn met andere kinderen, gezelligheid en vriendjes krijgen leuke aspecten van sport. Een kwart van de leerlingen geeft aan dat zij zich door het sporten beter of fitter voelen (Van Lindert, De Jong en Van den Dool, 2008).

2.4.2 Belemmeringen

Uit de *Monitor Special Heroes in cluster 3* (Van Lindert & Van den Dool, 2011) blijkt dat ouders van leerlingen uit cluster 3 onderwijs uiteenlopende redenen aangeven waarom hun kinderen niet of weinig sporten. In tabel 3 geeft ruim een kwart van de ouders aan dat gebrek aan zin/ tijd de belangrijkste reden is dat hun kind niet of minder sport. Ook is onbekendheid met de sportmogelijkheden een reden waarom hun kind of minder sport. Dit wordt vaak ervaren door ouders waarvan het kind een lichamelijke handicap heeft. Ook spelen negatieve ervaringen van het kind een rol volgens 17 % van de ouders. En ruim één tiende van de ouders geeft aan zelf geen tijd te hebben om hun kind te helpen om sportief bezig te zijn. Zo zijn er nog een aantal andere redenen volgens de ouders. Want een kwart van de ouders geeft aan dat er andere redenen zijn waarom de kinderen niet of weinig sporten (Van Lindert & Van den Dool, 2011).

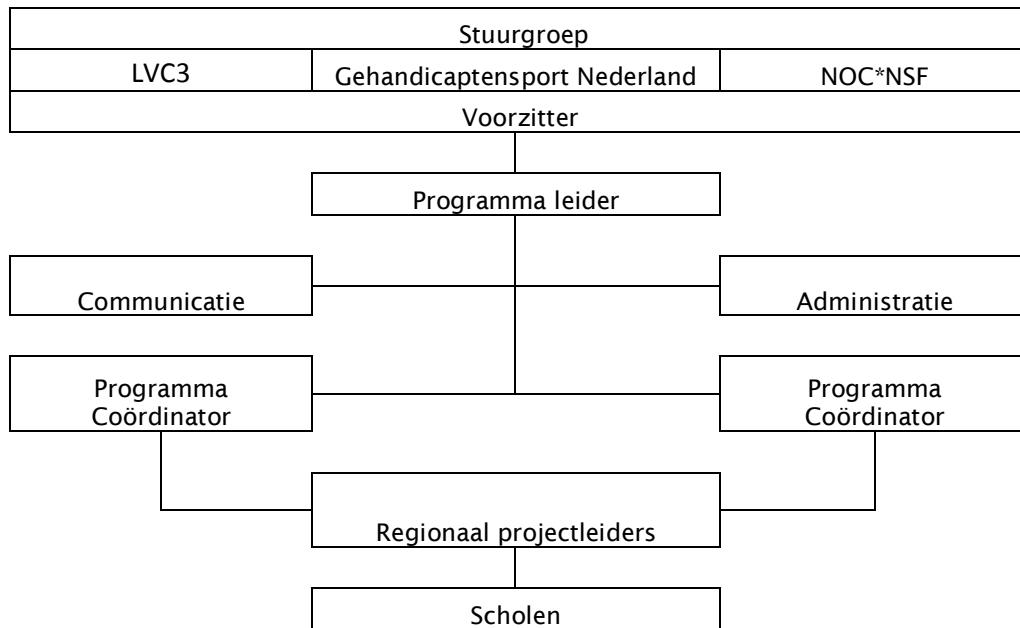
Tabel 3 Redenen om niet of weinig te sporten naar beperking, niet of weinig sportende leerlingen (0-11 x per jaar) van cluster 3 scholen (in procenten)

	Totaal	Beperking			
	(n=2.134)	Motorisch (n=222)	Chronisch (n=72)	Verstandelijk (n=1.073)	Meervoudig (n=757)
Kind heeft geen zin/tijd	28	28	33	27	28
Onbekendheid sportmogelijkheden	21	30	12	19	24
Te duur	18	10	27	21	16
Negatieve ervaringen van kind	17	8	11	20	16
Gezondheid kind	13	31	40	4	20
Zelf geen tijd/energie om te helpen	12	11	10	14	11
Te weinig (vrijwillige)hulp	11	6	3	16	10
Kind beweegt al voldoende	10	6	12	12	7
Geen vervoer beschikbaar	7	9	4	6	7
Anders	26	25	21	28	26

Rapportage *Monitor Special Heroes in cluster 3*; Van Lindert en Van den, 2011: pp. 40

2.5 Special Heroes als interventie

Door samenwerking hebben drie organisaties NOC*NSF, Gehandicaptensport Nederland en Landelijke Vereniging van Cluster 3 scholen een programmaorganisatie opgezet om het programma Special Heroes te coördineren. Die programmaorganisatie bestaat uit: programmaleider, programma coördinatoren, regionaal projectleiders, een medewerker communicatie en managementassistent. In bijlage 1 van dit rapport zijn de taken verantwoordelijkheden van programma organisatie beschreven, deze zijn afkomstig uit het Plan van aanpak (Gehandicaptensport Nederland, 2009). De stuurgroep is de “opdrachtgever” van het programma Special Heroes (Gehandicaptensport Nederland, 2009).

Figuur 1: Organogram programma organisatie Special Heroes (Van Lindert & Van den Dool, 2011).

De organisatie Special Heroes werkt met een projectmatige aanpak die bestaat uit vijf verschillende fases, namelijk:

1. Initiatiefase
2. Definitiefase
3. Voorbereidingsfase
4. Realisatiefase
5. Verankeringsfase

In de initiatiefase (fase 1) worden de scholen benaderd en van informatie voorzien omtrent het programma Special Heroes. De handelingen binnen de initiatiefase komen voornamelijk ten laste van de landelijke programmaorganisatie van Special Heroes. Bij de definitiefase (fase 2) komen vooral de inzet en taken van de regionaal projectleider in beeld. Naast het creëren van een breed draagvlak onder de scholen worden de regionaal projectleiders voornamelijk belast met het inzichtelijk maken van het huidige bewegingsaanbod in de omgeving van de school en de wensen en behoeften van de leerlingen. Om de wensen en behoeften van leerlingen op het gebied van sport in kaart te brengen gebruiken de regionaal projectleiders een schriftelijke vragenlijst. Deze is ontwikkeld door het Mulier Instituut in het kader van de monitoring en evaluatie van het programma. De regionaal projectleiders zetten deze vragenlijst bij de start van het programma op deelnemende scholen onder de leerlingen uit. In de voorbereidingsfase (fase 3) worden de laatste uitvoerende werkzaamheden verricht om tot de startfase van de kennismakingsactiviteiten te komen. In deze fase communiceren alle actoren van het programma met elkaar om het proces te bespreken en af te spreken welke rol ze in de uitvoering hebben. Bij de realisatiefase (fase 4) worden de laatste handelingen voor het school-/programmajaar definitief gemaakt en worden voorbereidingen getroffen voor de start van het programma op de deelnemende scholen. De verankeringsfase (fase 5) is erop gericht dat het programma geïntegreerd wordt binnen de onderwijsinstellingen en scholen.

Tijdens de realisatiefase (fase 4) vindt de uitvoering van de activiteiten in het kader van Special Heroes plaats. Om te bereiken dat leerlingen kennismaken met sport en bewegen en uiteindelijk doorstromen naar een sportvereniging, werkt Special Heroes met de volgende methodiek.

Fase 1: Binnenschools aanbod

Sportverenigingen of andere sportaanbieders bieden tijdens de reguliere gymnastieklessen sport- en bewegingsactiviteiten aan (maximaal 3 blokken van maximaal 6 weken).

Fase 2: Naschools/buitenschool aanbod

Sportverenigingen of andere sportaanbieders verzorgen aansluitend aan de schooltijd een sport- en bewegingsaanbod op school of bij de sportvereniging (maximaal 3 blokken van 2 – 6 weken).

Fase 3: Nazorgtraject

Het borgen van de continuïteit van het programma en de structurele sportdeelname van de leerlingen staat hier centraal.

(Van Lindert en Van den Dool, 2011)

Dit onderzoek heeft betrekking op *fase 1 van de realisatiefase* van de methodiek. Het bezoek aan de scholen vond deze periode plaats. In *fase 1 van de realisatiefase* wordt door middel van clinics op de scholen geprobeerd om deelnemende leerlingen door te laten stromen naar een sportvereniging. Om de clinics op de scholen te kunnen organiseren is de medewerking van de scholen nodig. Binnen de school is het vooral de vakleerkracht die met het programma aan de slag gaat. De vakleerkracht moet in een samenwerking met de regionaal projectleider proberen de clinics binnen school te organiseren. In de steden Amsterdam en Breda zijn er ook combinatiefunctionarissen actief, deze staan tussen de regionaal projectleider en de vakleerkracht in. Binnen de organisatie en het organogram (figuur 1) zijn de combinatiefunctionaris(sen) een verbindende schakel tussen de regionaal projectleider en de school. Bij Special Heroes is er sprake van aanpassingen in de werkwijze bij de vakleerkracht en de school waar de vakleerkracht werkzaam is. De grootste aanpassing zit hem in het feit dat de trainer van de vereniging de les geeft en niet de vakleerkracht. Ook binnen de scholen zijn er organisatorische aanpassingen nodig om de realisatie van het programma Special Heroes waar te maken. Zo moet er rekening mee gehouden worden dat de meeste leerlingen met de taxi van en naar school gaan (Van Lindert, De Jong en Van den Dool, 2008).

2.6 Theoretische modellen

Special Heroes acht het nodig om een specifieke interventie in te zetten om leerlingen uit het cluster 3 onderwijs te laten kennismaken met sport en bewegen. Volgens het RIVM (2006) is er voor het bevorderen van gezond gedrag een intensieve en integrale aanpak nodig. Deze aanpak is niet alleen gericht op de individuele leerling uit het (voortgezet) speciaal onderwijs maar ook op de omgeving, zoals de scholen en ouders. Ook stelt het RIVM (2006) dat de kennis over de effectiviteit van gezondheid bevorderende interventies nog steeds bescheiden is. Er zou meer gekeken moeten worden naar de succes- en faalfactoren van de implementatie van interventies. De interventie Special Heroes wordt bekeken door verschillende theoretische modellen die

verder in dit hoofdstuk worden besproken. Met deze theoretische modellen wordt getracht de deelvragen van dit onderzoek te beantwoorden.

2.6.1 Evalueren van het proces

Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden zal er in de praktijk naar het proces en de implementatie van Special Heroes moeten worden gekeken. Dit wordt samengevat als een procesevaluatie. Een procesevaluatie is er op gericht om na te gaan of de interventie wordt uitgevoerd zoals gepland en of de juiste mensen worden bereikt. Doel van een procesevaluatie is om inzicht te bieden waarom een interventie wel of geen effect heeft gehad en waar de mogelijkheden tot verbetering van de interventie liggen (Brug, van Assema & Lechner, 2008).

Om het proces van het programma Special Heroes in deze rapportage te evalueren wordt er gebruik gemaakt van het RE-AIM raamwerk. Binnen het RE-AIM raamwerk worden verschillende belangrijke evaluatiedoelen erkend. RE-AIM staat voor *Reach, Efficacy, Adoption, Implementation* en *Maintenance*. *Reach* staat voor bereik. Hierbij gaat het om het aantal mensen dat bereikt wordt met de interventie. Bij Special Heroes zijn dat de leerlingen die een cluster 3 school bezoeken. Met *efficacy* wordt het effect van een interventie bedoeld. Daarbij gaat het om uitkomstmaten zoals verandering in de factoren van gedrag en/ of gezondheid. Bij Special Heroes wordt gestreefd naar een toename in de sportdeelname en het lidmaatschap van een sportverenigingen bij cluster 3 leerlingen. Bij *adoption* (adoptie) gaat om het aantal organisaties dat bereid is om de interventie mee te helpen uitvoeren. Dit kan variëren van verschillende instellingen en/ of settings. In het geval van Special Heroes gaat het om de deelnemende cluster 3 scholen. De *implementation* (implementatie) staat voor de uitvoering van de interventie. Hierbij wordt gekeken in welke mate de interventie is uitgevoerd zoals bedoeld. Het laatste evaluatieonderdeel van het RE-AIM raamwerk is de *maintenance*. De *maintenance* is de continuering van de interventie. Daarbij kan gekeken worden in hoeverre de interventie onderdeel is geworden van vaste procedures of programma's. Bij Special Heroes gaat het erom dat scholen sport en bewegen structureel in hun beleid hebben opgenomen (Brug, van Assema & Lechner, 2008).

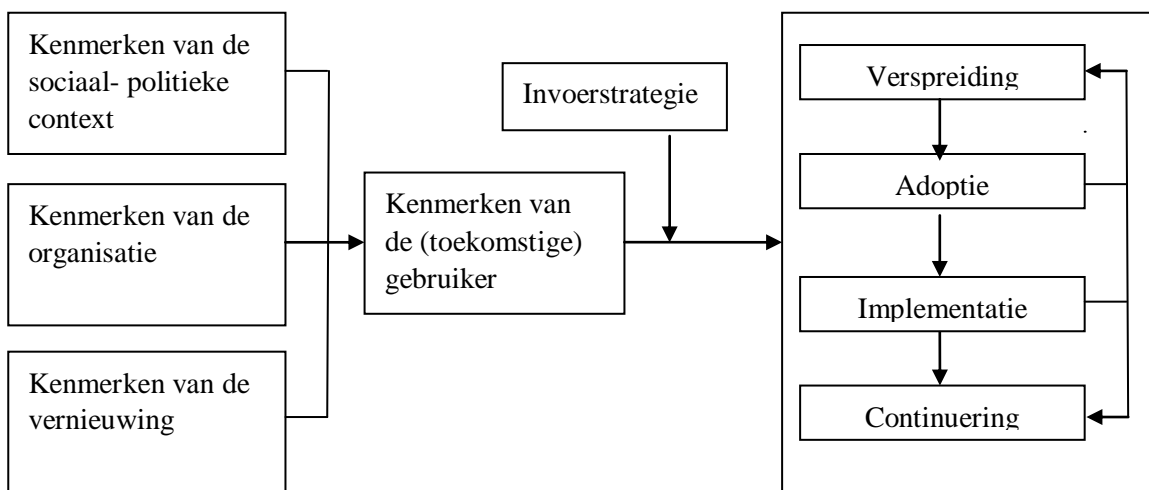
Tijdens het onderzoek zal er naar de *adoption* (adoptie) en *implementation* (uitvoering) van de interventie worden gekeken. Dit heeft betrekking op hoe het programma Special Heroes wordt uitgevoerd zoals is beschreven in het Plan van aanpak (Gehandicaptensport Nederland, 2009) en het stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.). In dit onderzoek gaat het daarnaast ook om de waardering van de interventie bij de doelgroep(en) en organisaties die deelnemen aan het programma Special Heroes (Brug, van Assema & Lechner, 2008).

2.6.2 Implementatie bij de organisaties

Het blijkt dat het implementeren van vernieuwingen een moeizaam proces is. Verschillende factoren beïnvloeden dat proces in positieve of negatieve zin. Er was nog weinig bekend over de voorwaarden waaronder succesvolle implementatie van vernieuwingen plaatsvindt. De meeste kennis is gebaseerd op innovaties in de gezondheidssector. Fleuren, Wiefferink & Paulussen (2006) willen de kennis hierover vergroten. Zij stellen dat het juist van belang is om inzicht te hebben in de factoren die een rol spelen bij het succesvol invoeren van een innovatie of interventie. Die factoren moeten vooraf bekend zijn, zodat men de juiste invoerstrategie kiest. Het betreft hier de wijze van invoeren en niet zozeer de factoren die het gedrag van individuen beïnvloeden. Fleuren et al. (2006) hebben daarom door middel van een systematische literatuurreview en expertinterviews een lijst van potentiële determinanten opgesteld die van invloed zijn op innovatieprocessen. Deze determinanten kunnen een hulpmiddel zijn voor het systematisch ontwerpen van innovaties of in het geval van Special Heroes onderzoeken van een reeds bestaande interventie. De factoren werden ondergebracht naar kenmerken van de sociaal-politieke omgeving, de organisatie, de gebruiker en de vernieuwing zelf. Fleuren et al. (2006) beschrijven een model dat is gebaseerd op verschillende implementatietheorieën en modellen.

Belemmerende/ bevorderende factoren.

Fasen in vernieuwingsproces.

Figuur 2: Model voor het invoeren van vernieuwing, Fleuren et al. (2006).

Fleuren et al. (2006) hebben eerst gekeken welke fasen er in een innovatieproces kunnen worden onderscheiden. Zij noemen hierbij de verspreiding, adoptie, implementatie en continuering. Dit is vergelijkbaar met het RE-AIM raamwerk. Bij de verspreiding wordt er gekeken naar aantal gebruikers die bereikt worden en met welke effectiviteit dat is gebeurd. Volgens Brug et al. (2008) is adoptie de fase of er een aantal gebruikers bereid zijn om de interventie te helpen uit te voeren. De implementatiefase beschrijft Brug et al. (2008) als de fase waarin wordt gekeken hoe de interventie is uitgevoerd zoals bedoeld. De adoptie en implementatie fase zijn van toepassing op dit onderzoek.

In iedere fase kunnen complicaties optreden waardoor het innovatieproces stagneert, zo zeggen Fleuren et al (2006). In elke fase kunnen verschillende factoren een rol spelen bij het innovatieproces. Zij hebben deze in de volgende vier kenmerken ondergebracht, namelijk:

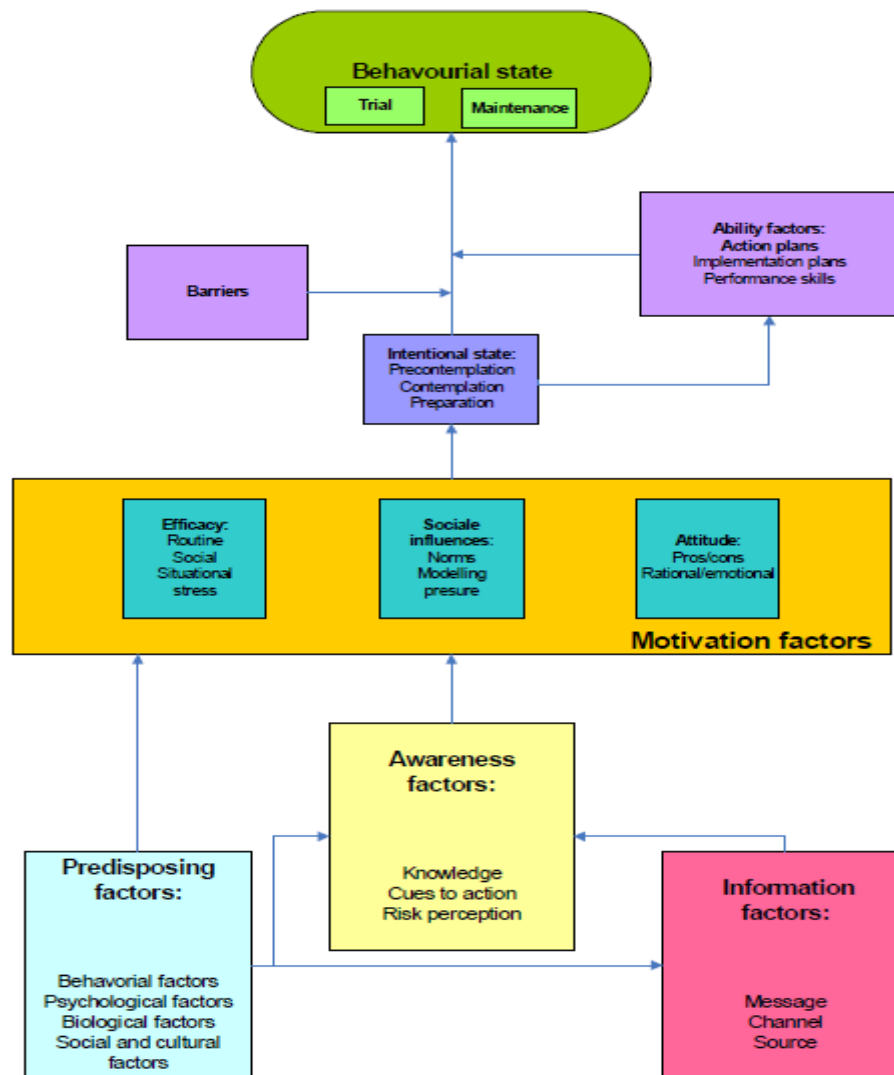
- kenmerken van de sociaal- politieke omgeving: bijv. wet- en regelgeving, financiering of patiëntkarakteristieken
- kenmerken van de organisatie: bijv. besluitvormingsstructuur of personeelsverloop
- kenmerken van de beoogde gebruiker van de vernieuwing: bijv. kennis en vaardigheden of vervaren steun van collega's
- kenmerken van de vernieuwing bijv. de praktische bruikbaarheid of het voordeel voor de gebruiker

Binnen het innovatieproces worden deze vier kenmerken gebruikt, omdat deze van toepassing zijn op de adoptie en implementatie fase (Fleuren et al, 2006).

Binnen deze vier kenmerken vormt de intermediaire gebruiker een cruciale schakel; hij/ zij bepaalt uiteindelijk in welke mate de vernieuwde zorg aan de patiënt/doelgroep geleverd wordt. Met de intermediaire gebruiker wordt bedoeld degene die geacht wordt met de innovatie te werken. In het geval van Special Heroes is dit de vakleerkracht of de groepsleerkracht op de deelnemende cluster 3 school. Bij deze gebruiker wordt dikwijls een gedragsverandering beoogd. Omdat de gebruiker meestal niet alleen werkt is het van belang om ook de kenmerken van de sociaal-politieke context te bekijken. In het geval van Special Heroes is de gebruiker meestal de vakleerkracht lichamelijke opvoeding. Deze heeft binnen zijn school te maken met gevoerd beleid en de organisatie, collega's en directie. En in het kader van Special Heroes werkt de vakleerkracht samen met trainers van lokale sportaanbieders, een eventuele combinatiefunctionaris en de regionaal projectleider. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de bruikbaarheid van het model van Fleuren et al. (2006) voor het onderzoek.

2.6.3 Gedragsverandering van leerlingen en ouders

In het onderzoek van Zwicker (2005) wordt het I(ntegrated)- Change Model (De Vries, Mesters, Van de Steeg & Honing, 2004) beschreven als de nieuwste versie van het ASE- model (Attitude, Sociale invloed, Eigen-effectiviteit) van De Vries, Dijkstra & Kuhlman (1988). Het I-change model (De Vries et al., 2004) is een fasemodel en gaat er van uit dat er tenminste drie fasen zijn in het proces van gedragsverandering, namelijk bewustwording (awareness), motivatie (motivation) en actie (action). Ook spelen nog andere factoren een rol, die later worden uitgelegd. Dit zijn: informatie (information), beïnvloedbare (predisposing), intentie (intentional) en gedrag (behaviourial). Ook bij het programma Special Heroes wordt gewerkt aan gedragsverandering bij de leerlingen. Special Heroes wil de leerlingen voorlichten dat sporten leuk en gezond is. Daarvoor worden tijdens de reguliere gymles verschillende clinics aangeboden. Het uiteindelijke doel is de kinderen onder te brengen bij een sportvereniging in de buurt, zodat ze ook daadwerkelijk meer gaan sporten en bewegen. Het I-change model kan behulpzaam zijn bij het onderscheiden van factoren die een rol spelen bij het sportgedrag van leerlingen met een handicap. Voor Special Heroes kan dit belangrijke informatie opleveren met betrekking tot de implementatie van het programma.

Figuur 3: I- change model, de Vries et al. (2004).

Het I-change model wordt in dit onderzoek gebruikt om de factoren in kaart te brengen die bij de leerlingen (en hun ouders) een rol spelen bij het al dan niet beoefenen van sport. Het is in eerste instantie aan de leerlingen of ze meedoen aan het programma Special Heroes. Volgens het I- change model (De Vries et al., 2004) is het al dan niet ondernemen van bepaald gedrag afhankelijk van de *motivation factors*. Bij de *motivation factors* gaat het om de begrippen attitude (gedrag), sociale influences (sociale invloed) en efficacy (eigen effectiviteit). Deze factoren worden op hun beurt beïnvloed door de distale factoren. De distale factoren bestaan bij het I- change model van de Vries et al. (2004) uit de *predisposing*, *awareness* en *information factors*. De *predisposing factors* zijn factoren die onder andere bestaan uit: gedrag, psychologische, genetische en sociaal culturele factoren. Dit zijn bestaande factoren die al zijn bepaald zoals geslacht en afkomst. Met *information factors* wordt bedoeld de mate van informatie die wordt verkregen en wat met deze informatie gedaan wordt. *Awareness factoren* spelen een rol bij het eigen gedrag, soms ook wel omschreven als attitude. Attitude wordt

beschreven als wat iemand zelf van het gedrag vindt. Het gaat er om welke kennis, opvattingen, waarden en gewoontes zij hebben van en over sporten. Hierin oordelen ze over de voor- en nadelen daarvan (Brug et al., 2008).

Hoe de leerlingen over sport denken wordt volgens het I-change model ook beïnvloed door hun sociale omgeving. Dit zijn voornamelijk de ouders, vriendjes en vriendinnetjes maar ook vakleerkrachten. Onder sociale invloed wordt verstaan wat anderen van het gedrag vinden en hoe anderen (bijvoorbeeld de ouders) zich gedragen (voorbeeldgedrag of modelling). Als dit wordt toegepast op het programma Special Heroes gaat het er om wat de ouders vinden van sport, hoe zij tegen Special Heroes aankijken en welke voor- en nadelen zij toekennen aan deelname aan Special Heroes en sport door hun kind (Brug et al., 2008). Onder eigen effectiviteit wordt verstaan het vertrouwen in het eigen kunnen om het gedrag uit te voeren. De vraag in het geval van Special Heroes is of de ouders en leerlingen in staat zijn om het gewenste gedrag (sporten, deelname aan Special Heroes) ook uit te voeren en welke controle ze daar over hebben. De *motivation factors* beïnvloeden via de intentie het feitelijke gedrag (Brug et al., 2008). De intentie wordt in het I-change model omschreven als *intentional state*. Wanneer leerlingen hebben aangegeven dat zij willen sporten of lid willen worden van een sportvereniging wil dit nog niet zeggen dat zij dit ook daadwerkelijk gaan doen of dat de ouders de middelen hebben om hun kind daarin te begeleiden. Diverse belemmeringen kunnen het de leerling verhinderen om te gaan sporten. Dit worden in het I-change model ook wel de barrières genoemd. Barrières kunnen voortkomen uit de omgeving (gebrek aan vervoer, onaangepaste accommodatie) of uit de persoon zelf (onvoldoende vaardigheden). Als de leerlingen en ouders echter eenmaal de barrières hebben overwonnen dan zullen zij het uiteindelijke gedrag kunnen uitoefenen, in dit geval sporten (bij een sportvereniging). Als een cluster 3 leerling doorstroomt naar een sportvereniging door het programma Special Heroes en de leerling dit gedrag ook volhoudt. Dan wordt dit ook wel *Behaviourial factors* genoemd (De Vries et al., 2004). In hoofdstuk 3 wordt dit verder uitgewerkt.

3. Methode van onderzoek

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze het onderzoek is uitgevoerd. Hierbij komen de volgende onderwerpen aan bod: het conceptueel model, steekproef en respons, onderzoeksmethode, onderzoekstechnieken, verwerking en analyse. Deze onderwerpen schetsen een beeld van hoe het onderzoek is uitgevoerd en verlopen. Ook wordt er uitgelegd hoe de twee theoretische modellen die eerder zijn behandeld in paragraaf 2.6 zijn gebruikt tijdens het onderzoek.

3.2 Onderzoeksmethoden en -technieken

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Dit kwalitatief onderzoek moet de uitvoering van het programma Special Heroes beschrijven. Om de 0 meting van cluster 3 onderwijs (wat onderdeel is van de monitoring en evaluatie van Mulier Instituut) te kunnen onderbouwen. Ook is het gedaan om de adoptie en de implementatie van het programma Special Heroes zo goed mogelijk te onderzoeken. Daarom is er aan de acht verschillende scholen minimaal twee keer een bezoek gebracht. Dit wordt ondersteund door de volgende evaluatiefase van Campbell: *“Veldonderzoek naar de effectiviteit, bereik, uitvoering en adoptie van de interventie onder omstandigheden die de alledaagse realiteit zo goed mogelijk benaderen”* (Brug, van Assema & Lechner, 2008, pp.217). De resultaten van dit onderzoek zouden de uitkomsten van de 0 meting kunnen verklaren.

Bij iedere deelnemende school is minimaal twee keer een bezoek gebracht tijdens *fase 1 van de realisatiefase* om te kijken hoe het programma Special Heroes verloopt. Tijdens deze bezoeken zijn de gegevens verzameld door middel van observaties, interviews en persoonlijke vragenlijsten met vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, ouders en leerlingen tijdens de activiteiten van het programma. Verder in dit hoofdstuk wordt meer duidelijk over de interviews, observaties en persoonlijke vragenlijsten.

3.2.1 Selectiecriteria

Voor dit kwalitatief onderzoek zijn de acht cluster 3 scholen in overleg met het Mulier Instituut en Special Heroes zorgvuldig geselecteerd. Bij het selecteren van de scholen is goed gekeken naar de volgende criteria:

- type school
- de plaats waar de school zich bevind
- het sportaanbod in de regio
- en of er een combinatiefunctionaris aanwezig is
- regio school (noord of zuid Nederland)

In bijlage 2 is een overzicht te vinden van de geselecteerde en bezochte scholen. Ook zijn hierbij de criteria en verschillen tussen de scholen te zien.

Het is gelukt om elke school minimaal twee keer te bezoeken in *fase 1 van de realisatiefase*. Er is getracht om één bezoek tijdens de clinic op school te plannen en één bezoek te brengen tijdens de laatste clinic van het binnenschoolse aanbod. Deze vond vaak plaats op de plek van de sportvereniging. Dit laatste is niet overal gelukt. Dit had twee oorzaken. Niet alle scholen organiseerden hun laatste les op de sportvereniging, en bij sommige scholen vonden de clinics altijd al bij de sportvereniging plaats.

3.2.2 Interviews

In dit kwalitatief onderzoek naar *fase 1 van de realisatiefase* van het programma Special Heroes is gebruik gemaakt van interviews om verdieping te krijgen in de verschillende onderwerpen met betrekking tot de uitvoering van het programma. Het doel was om per bezochte school de volgende respondenten te interviewen:

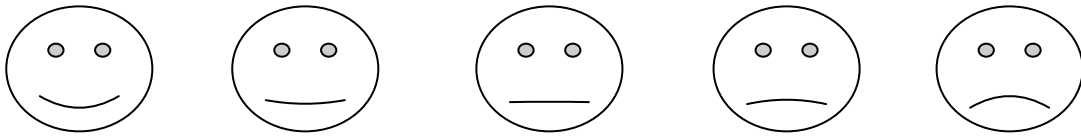
- de vakleerkracht
- de combinatiefunctionaris
- een trainer
- één of twee ouders

Hierbij zijn nog wel wat opmerkingen te plaatsen. Zo is er niet in elke regio een combinatiefunctionaris aanwezig. Deze is geïnterviewd op het moment dat deze in de regio aanwezig was. Om ouders te kunnen interviewen was de onderzoeker afhankelijk van hun opkomst bij de laatste clinic van het binnenschoolse aanbod. Hiervoor werden de ouders per brief uitgenodigd. Alle genoemde interviews hebben per respondent maximaal 30 minuten geduurd en zijn (behalve bij de ouders) op band opgenomen. Gedurende het onderzoeksproces werd duidelijk dat er niet overal ouders na uitnodiging een bezoekje brengen aan de laatste clinic van het binnenschoolse programma van Special Heroes. Ook een extra oproep met een brief (Bijlage 6) naar de ouders van 20 leerlingen van één school heeft tot geen enkele reactie geleid. In het onderzoek zijn de theoretische modellen gebruikt voor het ontwikkelen van de interviewvragen. Deze modellen vormden zo een onderbouwing voor welke onderwerpen per kenmerk of factor terug kwamen in de interviews. Dit komt in paragraaf 3.4 aan bod.

3.2.3 Persoonlijke vragenlijst

Tijdens het onderzoek op de acht verschillende scholen zijn er op elke school persoonlijke vragenlijsten afgenomen bij de leerlingen. Deze zijn persoonlijk samen met de onderzoeker afgenomen. De vragenlijsten hebben per leerling maximaal 20 minuten geduurd.

Er is bewust gekozen voor persoonlijke vragenlijst omdat er een groot leeftijd en niveau verschil zit tussen de leerlingen op (voortgezet) speciaal onderwijs. Zo zijn er vragenlijsten afgenomen met leerlingen tussen de 8 en 18 jaar. Op deze wijze is getracht om het voor de interviewer makkelijker te maken om zich aanpassen aan het niveau van de leerling. Daarom is er ook gekozen voor een gestructureerde interview opzet. In de voorbereiding is er nog een extra stap genomen om beter om te gaan met het niveau verschil van de leerlingen tijdens het afnemen van de persoonlijke vragenlijsten. De antwoordcategorieën van de vragenlijst zijn ontwikkeld met behulp van het artikel “...*En wat vind jij van sport!?*” (Duijf et al, 1997). Hierbij is gebruik gemaakt van een gezichtsschaal als onderzoeksinstrument.

Figuur 4: Gezichtsschaal, Duijf et al. (1997).

Met behulp van de gezichtsschaal hebben de geïnterviewde leerlingen van de geselecteerde cluster 3 scholen de vragen beantwoord. Dit hulpmiddel is toegepast op vragen zoals: Wat vind jij van sport? De leerlingen konden dan de vragen beantwoorden door te wijzen naar een van de gezichten van de gezichtsschaal wat hun antwoord was. Hierbij is gevraagd of de leerlingen ook hun keuze konden verantwoorden, door te vragen waarom ze die keuze maakten. Op deze wijze is geprobeerd om de interviews betrouwbaarder te maken. In bijlage 4 is de gehele vragenlijst terug te vinden.

3.2.4 Observaties

Bij de verschillende schoolbezoeken tijdens het onderzoek zijn er observaties gehouden. De observaties gingen van start vanaf het moment bij aankomst tot het verlaten van de activiteit van Special Heroes. Gedurende de observaties is alles waargenomen wat betrekking had tot Special Heroes en sport en bewegen. Hierbij zijn alleen zichtbare feiten en opmerkingen van betrokkenen genoteerd. De geobserveerde gegevens zijn tijdens de activiteit direct verzameld en genoteerd. Voorbeelden van geobserveerde gegevens:

- zijn er posters of vlaggen van Special Heroes zichtbaar
- hoeveel leerlingen doen er mee aan de clinic en hoeveel jongens en meisjes waren aanwezig
- hebben de leerlingen sportkleding aan
- hoelang duurt de clinic en wat doen ze
- wat doen de vakleerkracht en andere leerkrachten tijdens de clinic
- hoe is het vervoer geregeld naar de clinic
- en welke interacties zijn er tussen vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers en leerlingen

De geobserveerde gegevens worden in dit onderzoek gebruikt om de uitkomsten van de interviews te onderbouwen of te bekrachtigen. En om de resultaten beter te kunnen beschrijven. Later in dit hoofdstuk komt de verwerking en analyse van de observaties (en interviews) aan bod.

3.3 Conceptueel model

Voor het uitwerken van de verzamelde gegevens is gebruikt gemaakt van de twee theoretische modellen zoals beschreven in paragraaf 2.6. Er is gebruik gemaakt van het implementatiemodel van Fleuren et al. (2006). Dit model kan worden gebruikt om te beschrijven welke factoren van belang zijn bij een succesvolle invoering van een innovatie of interventie. In dit geval beschouwen we Special Heroes als de innovatie die wordt ingevoerd in het (voortgezet) speciaal onderwijs en op cluster 3 scholen in het bijzonder. Er wordt expliciet gekeken hoe de intermediaire gebruiker (in dit geval de school of de vakleerkracht binnen de school) met de

vernieuwing (Special Heroes) omgaat en bij de uitvoering ondersteund wordt. Het tweede model dat wordt gebruikt voor het analyseren van de gegevens binnen dit onderzoek is het I-change model van de Vries et al. (2004). Dit model beschrijft welke factoren van invloed zijn op het uitoefenen van bepaald gedrag. In dit geval sportdeelname bij sportverenigingen door leerlingen van cluster 3 scholen.

Deze twee theoretische modellen zijn tijdens het onderzoek gebruikt om meer inzicht te krijgen in mogelijke factoren die bij vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, ouders en leerlingen een rol spelen. De interview vragen en de theorie zijn aan elkaar gekoppeld maar niet (heel) systematisch verwerkt.

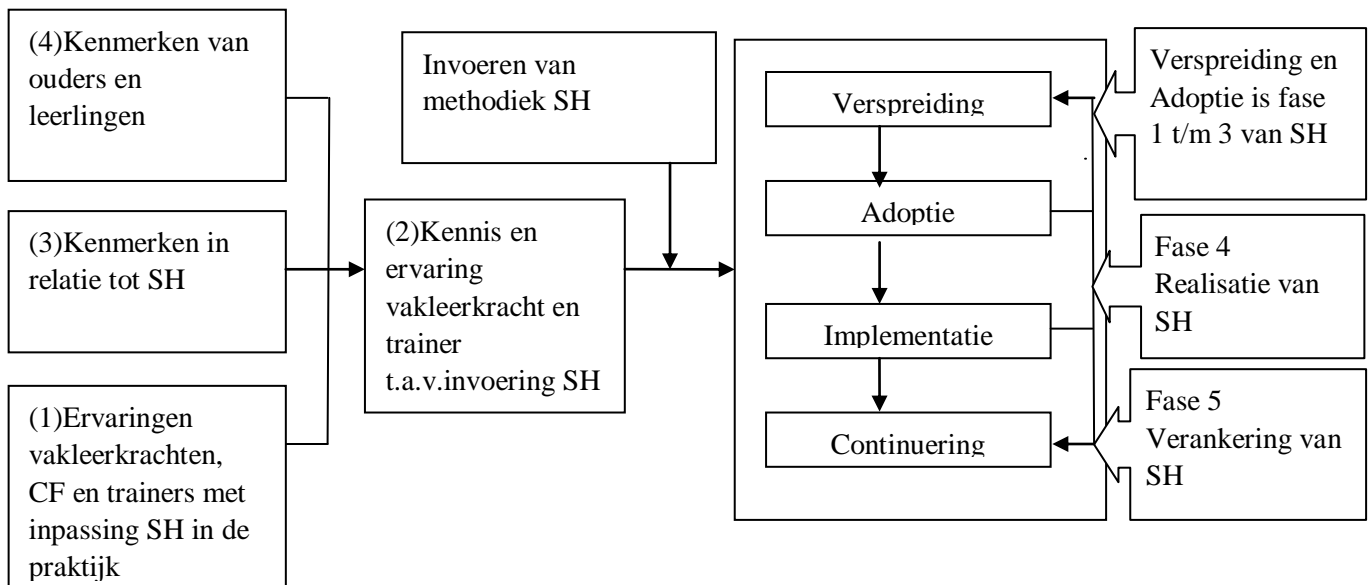
3.3.1 Conceptueel model implementatieproces Special Heroes

In het model van Fleuren et al. (2006) zijn de vragen onderverdeeld aan de hand van de vier kenmerken van het innovatieproces van het model (kenmerken van de sociaal- politieke context, kenmerken van de organisatie, kenmerken van de vernieuwing , kenmerken van de (toekomstige) gebruiker). Deze vier kenmerken zijn vertaald naar het programma Special Heroes. Dit onderdeel heeft betrekking op de eerste drie deelvragen van het onderzoek:

- Hoe verloopt het proces van uitvoering naar de mening van vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen regionaal projectleider, vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?
- Wat is de rol en functie van de combinatiefunctionaris binnen het proces van Special Heroes?

Belemmerende/ bevorderende factoren.

Fasen in vernieuwingsproces.

CF= combinatiefunctionaris(sen)

SH = Special Heroes

Figuur 5: Aangepast model van Fleuren (z.d.) van toepassing op ontwikkeling van interview vragen.

Kenmerken van de vernieuwing

Bij de interviews met de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers is steeds begonnen met een vragenblok dat te maken had met kenmerken van de vernieuwing uit het model van Fleuren et al. (z.d.). In het aangepaste model is daarvoor een andere benaming gebruikt, namelijk (1) *ervaringen van vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers met de inpassing van het programma Special Heroes in de praktijk*. Hier is onder andere gevraagd of invoering van Special Heroes op de school invloed had op de eigen werksituatie en of de stappen en procedures van het programma Special Heroes volgens de respondenten helder zijn beschreven. Ook gevraagd of respondenten het programma Special Heroes realistisch vonden en welke voor- en nadelen het programma voor hun eigen situatie met zich mee brengt.

Kenmerken van de toekomstige gebruiker

In de topiclijst waren ook vragen opgenomen die afgeleid zijn van het onderwerp kenmerken van de toekomstige gebruiker. In het conceptueel model is hiervoor een andere benaming gebruikt, namelijk (2) *kennis en ervaring vakleerkracht en trainer t.a.v. invoering Special Heroes*. Hierbij is nadrukkelijk gevraagd naar het waargenomen gedrag en/ of de medewerking van collega's (leerkrachten en management) binnen de organisatie met betrekking tot Special Heroes.

Kenmerken van de organisatie

Respondenten kregen ook vragen voorgelegd die betrekking hadden op het onderwerp kenmerken van de organisatie. In het aangepaste model is daarvoor de volgende benaming voor gebruikt (3) *Kenmerken in relatie tot Special Heroes*. Hierbij is gevraagd hoe de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers het werken met Special Heroes ervaren. De vragen zijn gericht op structuur, grootte en besluitvorming binnen de organisatie Special Heroes. Ook is er gevraagd naar hoe de samenwerking met de organisatie Special Heroes verloopt.

Kenmerken van de sociaal-politieke context

Het laatste vragenblok had betrekking op het kenmerk sociaal-politieke context. In het onderzoek is vooral ingezoomd op de rol die ouders en leerlingen spelen. Normaal sociaal – politieke kenmerken en in het aangepaste model (4) *kenmerken van ouders en leerlingen*. Hier is aan bod gekomen of de leerlingen en ouders bereid te zijn om mee te werken aan het programma Special Heroes volgens de responderende vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers. Ook is er gevraagd naar welke (mogelijke) redenen leerlingen uit cluster 3 onderwijs hebben om niet of minder aan sport deel te nemen.

Afsluitend is er bij elk interview gevraagd of er nog vragen en/ of opmerkingen waren aan de hand van het interview of het programma Special Heroes. In bijlage 3 zijn de interview vragen van de vakleerkracht, combinatiefunctionaris en trainer terug te vinden. En in bijlage 4 zijn de interview vragen van de ouders is terug te vinden.

3.3.2 Conceptueel model sportdeelname leerlingen

Bij het ontwikkelen van de topiclijsten voor de interviews met ouders en leerlingen is gebruik gemaakt van het I-change model (figuur 2) van de Vries et al. (2004). De factoren in het model die invloed hebben op het uitoefenen van gedrag zijn in dit onderzoek geoperationaliseerd en

uitgewerkt in de vragen (zie bijlage 4). Voor de duidelijkheid zijn de factoren uit het I-change model hier nogmaals vertaald:

- awareness (bewustwording)
- motivation (motivatie)
- action (actie)
- information (informatie)
- predisposing (beïnvloedbare)
- intentional (intentie)
- behavioural (gedrag)

Bij de *distale factoren* bestaande uit *predisposing*, *awareness* en *information* factoren hebben de vragen betrekking op de mate waarin ouders en leerlingen bekend zijn met het programma Special Heroes, hoe ze worden geïnformeerd over het programma en wat ze van sport en bewegen vinden. Bij de *motivational* factoren gingen de vragen meer over de inhoud van het programma Special Heroes. Kennen de ouders en leerlingen Special Heroes en wat vinden ze ervan, sluit het sport aanbod aan op de wensen? En waarom en met wie willen ze de sport gaan beoefenen of zijn er al andere kinderen in het gezin die aan sport doen? Bij de *intentional* factoren wordt gevraagd of leerlingen de intentie hebben om te gaan sporten. Denken de ouders dat het mogelijk is voor de kinderen om lid te worden. Tot slot is gevraagd of ouders en leerlingen het moeilijk of makkelijk vinden om aan sport te doen en welk doel ze bij sport hebben. Deze vragen hadden betrekking op de *behaviourial* factoren. Ook bij de interviews van de ouders en leerlingen is afsluitend gevraagd of er nog opmerkingen waren over het interview/vragenlijst en/ of over Special Heroes.

3.4 Verwerking en analyse

Tijdens het onderzoeksproces is gebruikt gemaakt van twee boeken van Baarda en de Goede (2005) (2006). Het gaat om *Basisboek kwalitatief onderzoek* (2005) en *Basisboek methoden en technieken* (2006) ter ondersteuning van het onderzoeksproces. Deze literatuur is gebruikt voor een stappenplan tijdens het onderzoek. De boeken zijn voornamelijk gebruikt aan het begin van het onderzoeksproces, om op deze manier een planning te maken en invulling te geven aan de te nemen stappen en procedures in het kwalitatieve onderzoeksproces.

Alle interviews zijn op band opgenomen en naderhand volledig getranscribeerd. De observaties zijn uitgewerkt. De gegevens zijn vervolgens verwerkt in het kwalitatief verwerkingsprogramma MAXQDA 2007. Met MAXQDA 2007 zijn alle gegevens gelabeld en geanalyseerd. Daarbij is gebruik gemaakt van een coderingsboom, deze is te vergelijken met de interviewvragen. Er is bewust gekozen om alle verzamelde gegevens te koppelen aan de onderwerpen en antwoorden van de interviews. Mede daarom heeft ook elke geïnterviewde groep heeft zijn eigen coderingsboom (bijlage 5) . In het gehele proces van analyseren is gebruik gemaakt van het boek *Analyseren in kwalitatief onderzoek, denken en doen* geschreven door Boeije, H. (2008). Nadat alle gegevens waren geanalyseerd, zijn de resultaten beschreven. Om zo antwoord te geven op de hoofdvraag en hierdoor gerichte conclusies te trekken en aanbevelingen te geven aan het programma Special Heroes.

4. De praktijk

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de uitvoering van *fase 1 van de realisatiefase* van het programma Special Heroes. Voor dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van gegevens die verkregen zijn uit interviews en observaties. Tijdens de verschillende bezoeken aan de deelnemende scholen van Special Heroes is er gekeken naar hoe de activiteiten verlopen en wat er tijdens de activiteiten gebeurde. Ook zijn er opvattingen uit interviews van vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, ouders en leerlingen meegenomen. Ter illustratie zijn in de tekst citaten uit interviews opgenomen.

4.2 Uitvoering van fase 1 van de realisatiefase

Interviews

Tijdens het onderzoek in *fase 1 van de realisatiefase* is er gesproken met vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, leerlingen en ouders. In tabel 4 is een overzicht gegeven van het aantal geïnterviewde respondenten per school en doelgroep van het onderzoek. Bij de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers en leerlingen is het gelukt om het gewenste aantal respondenten te interviewen. Bij de combinatiefunctionarissen was het vooraf bekend dat er maar twee combinatiefunctionarissen aanwezig waren in de betreffende regio's. In tabel 4 is het zichtbaar dat het niet gelukt is om het gewenste aantal ouders te spreken. Dit komt omdat de ouders niet overal op de uitnodiging in zijn gegaan om de laatste clinic van binnenschools aanbod te komen bekijken. Ook na een extra oproep zoals beschreven in paragraaf 3.2.2. is het bij dit aantal ouders gebleven.

Tabel 4: Overzicht van de geïnterviewde respondenten per school.

<i>School</i>	<i>Vakleerkracht</i>	<i>CF</i>	<i>Trainer</i>	<i>Leerling(en)</i>	<i>Ouder(s)</i>
<i>Enschede</i>	<i>Ja</i>	<i>Nvt</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>Nee</i>
<i>Amsterdam</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>1</i>
<i>Beverwijk</i>	<i>Ja</i>	<i>Nvt</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>1</i>
<i>Almere</i>	<i>Ja</i>	<i>Nvt</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>Nee</i>
<i>Breda</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>1</i>
<i>Heeze</i>	<i>Ja</i>	<i>Nvt</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>1</i>
<i>Goes</i>	<i>Ja</i>	<i>Nvt</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>Nee</i>
<i>Noordwijk</i>	<i>Ja</i>	<i>Nvt</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja 2x</i>	<i>3x</i>

CF = combinatiefunctionaris

Uitvoering

Volgens Gehandicaptensport Nederland (z.d.) wordt het derde blok van *fase 1 van de realisatiefase* uitgevoerd tussen de voorjaarsvakantie en meivakantie. In tabel 5 staat dat dit maar op twee van de acht scholen gelukt is. Bij de andere scholen lukt het wel om te beginnen in deze periode maar niet de clinic reeks af te sluiten. De meeste bezoeken van dit onderzoek zijn ook geweest in de periode na de mei vakantie tot eind juni. Tussen de twee vakanties van blok drie *fase 1 van de realisatiefase* is door de methodiek van Gehandicaptensport Nederland

(z.d.) een clinic reeks van maximaal zes lessen uitgeschreven. In tabel 5 valt op dat de frequentie van het aantal lessen niet overal gelijk is. Het aantal binnenschoolse clinics varieert van 3 tot 6 keer. Een aantal vakleerkrachten geeft aan dat 3 à 4 binnenschoolse lessen per blok vaak wel voldoende zijn.

“Als het voor de vierde les niet mogelijk is om deze bij een vereniging uit te voeren lijken me drie lessen binnen de school voldoende.”

Waarom vind je dat aantal genoeg?

Ze hebben door die drie lessen een goed beeld gekregen van wat de sport inhoudt. Door de vierde les bij een vereniging te doen wordt dit voor de leerlingen interessant omdat dat voor veel leerlingen iets nieuws is. Als de vierde les binnen de school wordt gegeven voegt dit niets nieuws meer toe voor de leerlingen.” (vakleerkracht)

Bij fase 1 van de realisatiefase wordt geprobeerd om de clinics binnen school te geven om de stap in fase 2 (buitenschools aanbod) voor de leerlingen makkelijker te maken. Dit is ook het uitgangspunt van de laatste clinic van fase 1 van de realisatiefase. Bedoeling is dat deze clinic op de vereniging wordt gegeven en dat de ouders hierbij uitgenodigd zijn om te komen kijken. Toch worden bij de meerderheid van de scholen de clinics al op de locatie van de sportvereniging gegeven. Zo wilde de vakleerkracht op een school in Beverwijk dat de fase 1 binnenschools aanbod werd overgeslagen. Hier zijn ze dan ook direct begonnen met sporten op de atletiekbaan.

“Ik vind het heel belangrijk dat kinderen op locatie kunnen sporten. Als je tegen een verstandelijk gehandicapte zegt dat we vandaag in de gymzaal aan atletiek gaan doen zegt ze dat weinig. Daarom vind ik het belangrijk dat we naar een sportclub gaan want dat heeft veel meer uitstraling voor de kinderen. Je hoopt dat ze door die uitstraling en beleving worden geprikkeld.” (vakleerkracht)

Vervoer

Ook lukt het niet altijd om de laatste clinic op de vereniging te geven. In dit blok is maar een school waar het niet is gelukt. Maar opvallend is dat in elke regio de respondenten aangeven dat er problemen zijn met vervoer. Zo zijn de regio's waar de leerlingen vandaan komen heel gevarieerd. Vaak komen de leerlingen niet uit dezelfde stad of dorp waar de school ligt. Hierdoor wordt het organiseren van fase 2 van de methodiek (Aanbieden van naschoolse/ buitenschoolse sport- en bewegingsactiviteiten) al een stuk moeilijker.

“Onze leerlingen komen uit een grote regio. Special Heroes zal hun activiteitengebied veel meer moeten uitbreiden om ervoor te zorgen dat alle kinderen aan hun trekken komen. Anders loop je meteen weer vast op het feit dat er geen vervoer is en het kind er dus niet naartoe gaat.” (vakleerkracht)

Hierbij moet rekening gehouden worden met het feit dat de meeste leerlingen met de taxi van en naar de onderwijsinstelling gaan (Van Lindert, De Jong en Van den Dool, 2008). Een onderwijsinstelling in Noordwijk heeft daarom samen met de regionaal projectleider besloten om fase 2 (het aanbieden van naschoolse/ buitenschoolse sport- en bewegingsactiviteiten) van de methodiek eruit te halen.

“Alle lessen worden bij ons binnen de schoolomgeving gegeven. Alle leerlingen komen met busjes naar school en daarom is het vervoer naar verenigingen moeilijk te regelen. We hebben dit aangegeven en deze stappen worden voor onze school uit het plan gehaald.”

(vakleerkracht)

De problemen met vervoer komt mede omdat elk kind in een taxi zit met een eigen route die alle kinderen van die taxi naar huis brengt. Het is heel moeilijk om de structuur van de taxi's te door breken en opnieuw te organiseren voor vaak maar één dag in de week.

Sport

Uit onderzoek van Van Lindert en Van den Dool (2011) blijkt dat voetbal de populairste teamsport is bij leerlingen uit cluster 3 onderwijs. Ook is bijna één tiende van de leerlingen die graag willen dansen (zumba en streetdance). Deze sporten komen ook terug in tabel 5. Wat minder populair is maar toch beoefend wordt in *fase 1 van de realisatiefase* is atletiek (drie keer) en roeien. Opvallend is dat de leerlingen op drie van de acht scholen niet sporten met hun eigen klas. Bij deze drie scholen hebben ze een andere aanpak van het programma. Na een kennismakings clinic kunnen de leerlingen zich opgeven voor de sport als ze die graag willen beoefenen. Hier is de werkwijze anders. Omdat de leerlingen uit de klas worden gehaald om deel te nemen aan de clinics van de betreffende sport. Opvallend hierbij is dat de scholen die gebruik maken van deze werkwijze allemaal sporten op de vereniging.

Combinatiefunctionaris

In dit onderzoek zijn gesprekken gevoerd met drie verschillende combinatiefunctionarissen. Deze zijn werkzaam in twee verschillende steden, namelijk Amsterdam en Breda (tabel 5). De werkzaamheden van de combinatiefunctionarissen zijn niet overal hetzelfde. In *fase 1 van de realisatiefase* is het zo dat in Amsterdam de combinatiefunctionaris ook zorg draagt voor organiserende rol. Terwijl in Breda de combinatiefunctionaris meer een aanspreekpunt is voor alle betrokkenen van het programma Special Heroes.

“Ik heb zelf een functie als combi functie dus daar stuur ik ook mensen naar toe om SH te geven, dus ik geef en zelf les en stuur mensen aan om les te geven.” (combinatiefunctionaris, Amsterdam)

“Er wordt contact gelegd met de vereniging. En aan de hand daarvan zetten we de sport op binnen de school. (...) Dan is de trainer echt bezig en ondersteun ik hem in het aanspreken van de leerling(en). En bij de vereniging zelf ben ik meer het aanspreekpunt voor de ouders en de kinderen. Vaak is het van ik wil iets vragen maar ik durf niet, dan doen ze het via mij.”
(combinatiefunctionaris, Breda)

In beide situaties is de samenwerking met de regionaal projectleider intensief. Er is tussen de combinatiefunctionaris en de regionaalprojectleider bijna dagelijks contact. In deze contact momenten worden vorderingen en problemen besproken over de uitvoering van het programma. Ook worden er onderling nieuwe afspraken gemaakt over de uitvoering van de taken.

Tabel 5: Overzicht organisatie en uitvoering Fase 1 van de realisatiefase (binnenschoolse aanbod), Special Heroes.

School	Uitgevoerd tussen Voorjaars en mei vakantie?	Aantal Fase 1 lessen	Sport vond plaats op	Laatste les op vereniging?	Sport	Sporten met eigen klas?	CF aanwezig
Enschede	Nee	5	School	Nee	Zumba	Ja	Nee
Amsterdam	Nee	6	Vereniging	Nvt.	Atletiek	Nee	Ja
Beverwijk	Nee	6	Vereniging	Nvt.	Atletiek	Ja	Nee
Almere	Nee	3	Vereniging	Nvt.	Atletiek	Ja	Nee
Breda	Ja	6	Vereniging	Nvt.	Roeien	Nee	Ja
Heeze	Ja	6	School	Ja	Streetdance	Ja	Nee
Goes	Nee	6	Vereniging	Nvt.	Voetbal	Nee	Nee
Noordwijk	Nee	4	School	Ja	Voetbal	Ja	Nee

CF = combinatiefunctionaris

5. Vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen ervaringen van de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen aan de orde, zoals wat vinden zij van het programma Special Heroes. Doormiddel van interviews met vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen en observaties tijdens de activiteiten van Special Heroes zijn de gegevens verzameld. Tijdens de interviews is er antwoord gegeven op de volgende vragen: wat vinden zij van het programma Special Heroes, hoe verloopt de samenwerking met de school en organisatie Special Heroes en wat vinden ouders en leerlingen volgens hun van het programma. De geobserveerde gegevens worden gebruikt om de uitkomsten van de interviews te onderbouwen of te bekrachtigen. En om de resultaten beter te kunnen beschrijven.

5.2 Mening van vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen over Special Heroes

Motivatie voor programma

Uit het onderzoek blijkt dat alle geïnterviewde vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen zich kunnen vinden in het programma Special Heroes. Veel terugkomende redenen waarom de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen achter het programma staan zijn:

- dat leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs vaak minder sporten
- er ook meer overgewicht is
- deze leerlingen vaak een achterstand in de motoriek hebben en de sociale vaardigheden die bij sport aan bod komen

Wat opvalt is dat bijna elke vakleerkracht of combinatiefunctionaris al eens zelf initiatief heeft genomen om de leerlingen meer te laten bewegen door het aanbieden van andere sport- en beweegvormen. Hierbij wordt ook twee keer de samenwerking met Johan Cruijff Foundation en Esther Vergeer Foundation genoemd.

Uitvoering programma

Special Heroes heeft een structuur opgezet zoals beschreven in paragraaf 2.5 *Special Heroes als interventie*. De vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen geven aan dat deze stappen en procedures zijn voor de meeste vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen duidelijk beschreven. Wel hebben sommige vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen invloed uitgeoefend op de uitvoering van deze stappen en procedures. De reden is vaak van praktische aard en deze zijn reeds eerder beschreven in paragraaf 4.3. *Toepassing van de methodiek*.

In de uitvoering van het programma Special Heroes speelt de regionaal projectleider en combinatiefunctionaris een grote rol, deze hebben invloed op het hele proces. Er moet wel bij worden opgemerkt dat dit alleen van toepassing is op de mening van de responderende vakleerkrachten.

“ De steun van dit programma is de regionaal projectleider. Door dat deze veel (voor)werk verzet is het voor mij als vakleerkracht mogelijk het programma uit te voeren. ” (vakleerkracht)

De vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen hebben allemaal hun eigen ervaringen met wat in hun ogen de winst is van het programma Special Heroes. Een aantal keer wordt dit omschreven met de reeds behaalde resultaten van het programma. Zo blijken er tijdens het programma al een aantal leerlingen te zijn aangesloten bij een vereniging. Sommige vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen ervaren al winst uit het aanbieden van sportactiviteiten. Toch zijn de meeste vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen het eens dat de organisatie en medewerkers van het programma Special Heroes grote winstfactoren zijn. Dit komt volgens de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen door de samenwerking en de werkzaamheden die de regionaal projectleider doet. De samenwerking bestaat uit het organiseren van de activiteiten voor Special Heroes. De vakleerkracht organiseert alle benodigde voorwaarden binnen de school. En de regionaal projectleider organiseert alle benodigde voorwaarden buiten de school. Dit gebeurt volgens de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen op een prettige manier van samenwerken.

“Er wordt op een gestructureerde en heldere manier gewerkt om kinderen die in het (voortgezet) (voortgezet) speciaal onderwijs zitten te laten aansluiten bij een reguliere sportvereniging(en).” (vakleerkracht)

“Het programma wordt uitgevoerd zoals bedoeld. Door tijd vrij te maken voor de activiteiten van de regionaal projectleider ervaar ik winst.” (vakleerkracht)

“Ik als begeleider bereik veel resultaat bij de kinderen doordat ik ze wist te prikkelen en aansprak op hun eigen niveau. Veel docenten nemen dit over waardoor we de kinderen stimuleren om te gaan sporten.” (combinatiefunctionaris)

5.3 Organisatie Special Heroes

Structuur, besluitvorming en expertise zijn onderdelen van de organisatie van Special Heroes. Hieronder vallen bijvoorbeeld de grootte van de organisatie en het aantal mensen betrokken bij de organisatie. Wat zijn de ervaringen en meningen van de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen ten aanzien van deze aspecten op de organisatie Special Heroes.

De bevindingen van de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen over de organisatie van Special Heroes zijn divers. Een aantal vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen vonden het prematuur om al aan het begin van het programma een oordeel over de organisatie te geven. Een aantal anderen geven aan dat ze eigenlijk niks op de organisatie hebben aan te merken. Wat opvalt is dat wanneer respondenten over de organisatie Special Heroes spreken, het eigenlijk alleen over de regionaal projectleider gaat.

“Het werk dat de regionaal projectleider doet is onmisbaar. Zelf heb ik niet de tijd om persoonlijk contact te leggen met de sportverenigingen. Een voorbeeld was de dansschool. Deze trok zich op het laatste moment terug uit het programma. De regionaal projectleider heeft er toen voor gezorgd dat er een andere vereniging kwam. Als regionaal projectleider besteed je veel tijd aan het leggen en onderhouden van de contacten met de verenigingen. Als docent heb ik hier de tijd niet voor.” (vakleerkracht)

Over de samenwerking binnen het programma Special Heroes zijn de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen allemaal positief en heel enthousiast. De samenwerking tussen de regionaal projectleider bestaat veelal uit telefonisch en e-mail contact. Dit werkt volgens de vakleerkrachten prima om elkaar op de hoogte te houden.

“Ik wordt door de regionaal projectleider op de hoogte gehouden via de mail. Dit werkt goed, de communicatie verloopt vlot. Het contact met de vereniging verloopt eerst via de regionaal projectleider en vanuit eigen initiatief verloopt dit contact verder.” (vakleerkracht)

Voor de combinatiefunctionarissen is het contact met de regionaal projectleider directer. Dit komt omdat de regionaal projectleider en combinatiefunctionarissen vanuit de zelfde organisatie werken waarvoor het programma Special Heroes gedraaid wordt. Dit zijn gemeentelijke instellingen zoals Breda Actief en Stichting Prisma uit Amsterdam.

“We proberen een keer per week samen te bespreken van hoe gaat het, wat missen we en wat moet er nog gebeuren. Verder is het veel telefonische en mail contact. Regionaal projectleider zit veel op kantoor en ik ben veel in praktijk bezig.” (combinatiefunctionaris)

Dat de samenwerking met de regionaal projectleider goed verloopt blijkt ook uit het feit dat er geen vakleerkrachten of combinatiefunctionarissen zijn die de samenwerking anders zouden doen. Wel zouden vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen praktische zaken in het vervolg anders willen laten verlopen.. Een aantal vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen noemde ook verbeterpunten. Dit waren onder andere volgorde van sporten en duur van clinic reeks.

“Wat ik graag ander zou zien is de indeling van de uren voor het sporten. Het komt voor dat ik weken zelf geen les meer geef en dat vind ik jammer.” (vakleerkracht)

&

“Dingen gaan niet altijd zoals gepland, ik had heel graag willen beginnen (in de wintermaanden) met dansen dan hadden we voetbal later in het seizoen kunnen doen. Want nu stonden we buiten met slechte omstandigheden en dan moet je naar binnen. Dus we moesten een aantal keren ook binnen gaan voetballen en dat is jammer.” (vakleerkracht)

Ervaren steun

Ook over de werkwijze van het programma Special Heroes zijn de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen tevreden. Ze ervaren door het programma en organisatie van Special Heroes veel ondersteuning voor het uitvoeren van het programma. Hierdoor wordt het voor de school, ouders en leerlingen vaak aantrekkelijker.

“De stap naar sport wordt voor zowel ouders als leerlingen aantrekkelijker door het aanbieden van de faciliteiten en het geld binnen het project.” (combinatiefunctionaris)

De steun die de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen ervaren komt vooral door de werkzaamheden die door de regionaal projectleider worden verricht in het voortraject van de

activiteiten. Voorbeelden van werkzaamheden die de regionaalprojectleider doet, zijn: trainer(s) regelen, diploma's en/ of bidden van Special Heroes leveren en brieven naar de ouders sturen.

“De regionaal projectleider toont veel initiatief. Ze zijn erg actief bezig met dit programma. Ik voer uit wat me wordt gevraagd en zij zorgen dat alles verder loopt.” (vakleerkracht)

In de steun die de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen ervaren wordt veel gerelateerd aan de samenwerking met de regionaal projectleider. Hieruit blijkt dat ze met elkaar veel onderling contact hebben om de organisatorische kant te bespreken en te discussiëren. Want zoals in paragraaf 4.3 *Uitvoering van de methodiek* is beschreven gaat het er op elke school op een andere manier aan toe en hier moeten aanpassingen worden gemaakt in de ideeën en plannen van de regionaal projectleider.

“De regionaal projectleider probeert mijn vragen zo goed mogelijk te beantwoorden en staat ook open voor het leren van zaken. Zo kwam de regionaal projectleider zelf van een ZMLK school en daar zijn dingen soms wat makkelijker te organiseren dan op een school met chronisch zieke kinderen.” (vakleerkracht)

5.4 Scholen

In deze paragraaf komt aan de orde welke opvattingen vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen hebben over het programma Special Heroes binnen de school. Maar ook welke opvattingen de andere leerkrachten hebben op de scholen over Special Heroes. Met andere leerkrachten wordt bedoeld de leerkrachten die voor de klassen staan buiten de gymles om.

Bij Special Heroes is er sprake van aanpassingen in de werkwijze bij de vakleerkracht en de school waar de vakleerkracht werkzaam is. De grootste aanpassing zit hem in het feit dat de trainer van de vereniging de les geeft en niet de vakleerkracht. Ook binnen de scholen zijn er organisatorische aanpassingen nodig.

“Ik wil heel graag met het programma aan de gang, maar ik heb ook aangegeven dat het alleen kan als het management me ondersteunt, want het betekent roosterwijzigingen”. (vakleerkracht)

Er moet duidelijk draagvlak en medewerking van leerkrachten en andere medewerkers zijn om het programma binnen de scholen te kunnen organiseren, dit geldt voor zowel het speciaal onderwijs als het voortgezet speciaal onderwijs. Dit blijkt uit de volgende twee voorbeelden.

“Hier binnen school moet heel veel gebeuren. Je moet een beetje vechten voor je vak omdat er vaak combinaties voor klassen plaats moeten vinden en soms op andere tijden dat ze naar gym komen. Het is bijvoorbeeld heel moeilijk om structuren te doorbreken bij klassen. Dit hebben we op drie momenten in de week kunnen aanbieden. (...) Maar het was wel een klus om het te kunnen organiseren. Het vso wordt het hele jaar op donderdagmiddag doorbroken en in de praktijk blijkt dat sommige leerlingen niet mogen meedoen omdat ze dan examenvakken hebben of in het rooster het niet voor elkaar krijgen. Uiteindelijk is er een gat gemaakt om het voor elkaar te krijgen en dan valt het toch tegen dat het niet voor iedereen mogelijk is.”

(vakleerkracht)

“ Dan moet er wel wat voorwerk gedaan worden om een rooster tot stand te brengen want zoiets gaat dwars door de roosters en school heen. Ik wil wel dat het programma een goede naam blijft houden en niet dat andere mensen erop gaan afgeven van daar heb je Special Heroes weer. Het is dus niet de bedoeling dat ik collega's chagrijnig krijg omdat er dan en dan gedanst moet worden. Het is geen belemmering maar het gaat niet vanzelf. (..) Mijn scholieren zijn vaak middelbare scholieren en hebben vaker last van verschillende uren met andere vakken en collega's. Dat is veel ingrijpender in roosters.” (vakleerkracht)

De opvatting van de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen over andere leerkrachten is vaak positief. Het blijkt dat de leerkrachten graag hun medewerking verlenen aan het programma. Uit het volgende voorbeeld blijkt dat het wel extra tijd kost.

“Mijn collega's vinden het geen probleem als ik vraag of de kinderen 10 minuten eerder naar de les kunnen komen omdat het verder lopen is naar de locatie. Hierdoor merk ik dat zij er ook de tijd voor over hebben.” (vakleerkracht)

Zo vinden andere leerkrachten het een voordeel als ze eens langs de kant kunnen zitten. Op dat moment kunnen de leerkrachten de leerlingen eens rustig observeren.

“ Die ondersteunen dat volledig die vinden dat het geweldig. A) Omdat ze nu aan de kant kunnen zitten en op die manier de klas kunnen observeren. Als je zelf les staat te geven ontgaan een je heleboel dingen en als je aan de kant kunt zitten kun je gericht naar een kind kijken; hoe gedraagt hij zich, hoe is hij motorisch en hoe gedraagt hij zich naar anderen toe. Wat opvalt is dat hij vaak tijdens de gymles totaal anders reageert dan tijdens een cognitieve les lezen of rekenen.” (vakleerkracht)

De aanpassingen in de werkwijze vinden de meeste vakleerkrachten ook het nadeel van het programma. Hierbij geven de vakleerkrachten aan dat ze vaak andere collega's leerkrachten belasten met extra (organiserende) taken voor het programma Special Heroes. Ook is er één vakleerkracht die zegt het een voordeel te vinden dat ze niet zelf *“de kar hoeft te trekken”*.

“Een voordeel is dat ik ze nu eens kan bekijken en ik ze zelf geen les hoeft te geven. Wat ik ook een voordeel vind is dat ze op een nieuwe locatie zitten. Ze zijn met atletiek bezig op een echte atletiekbaan, met een echte zandbak zijn ze nu aan het verspringen. Ook zijn ze bezig met een echte kogelstoot bak met echte kogels. Ik ben een beetje met alternatieve materialen bezig.” (vakleerkracht)

Vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en leerkrachten zijn het er allemaal over eens dat het realistisch is dat leerlingen uit cluster 3 onderwijs aansluiting vinden bij een sportvereniging. Wel wordt er door een aantal vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en leerkrachten gesteld dat de meeste leerlingen niet kunnen aansluiten bij een regulier team maar toch echt binnen een G-team horen. Dit heeft de regio Amsterdam doen besluiten om alleen in zee te gaan met verenigingen die al een bestaande G-teams hebben. Zij zijn daarin wel bereid om verenigingen te helpen en te begeleiden die een G-team wil opstarten.

5.5 Verenigingen en trainers

In deze paragraaf wordt er gekeken naar opvattingen die de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen hebben over de verenigingen en trainers. Het gaat hier met name om de opvatting over de trainer(s) die de lessen verzorgen.

De opvattingen over het niveau van de trainers is verschillend. Het grootste verschil zit in het feit dat sommige trainers (semi) professioneel zijn en andere weer de trainingen op vrijwillige basis geven. Over één ding zijn de vakleerkrachten en de combinatiefunctionarissen het wel eens, alle trainers zijn erg enthousiast en geven de trainingen met veel plezier. Dat er bij de trainers die op vrijwillige basis werken didactisch en pedagogisch het een en ander niet klopt nemen de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen vaak voor lief. Hierbij geeft een aantal vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen aan dat het niet verkeerd zou zijn als er een bijscholing voor de vrijwilligers zou zijn. Want volgens de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen staan ze vaak wel open voor feedback. Alleen zijn de trainers dan wel afhankelijk van de bond waarbij ze zijn aangesloten.

“Ik ben wel teleurgesteld in de atletiekunie. Iedereen zegt wat een goed initiatief en goed idee. Maar als het puntje bij paaltje komt dan sta je eigenlijk er helemaal alleen voor. Ze kunnen bij de bond die trainerscursus niet voor elkaar krijgen.” (trainster)

Respondenten vinden dat de begeleiding op de verenigingen goed moet zijn. Het is belangrijk dat de begeleiders de mogelijkheden en beperkingen van de leerlingen kunnen zien en daarop in kunnen spelen.

“Je moet capabele mensen hebben. Je moet mensen hebben die weten wat de mogelijkheden en beperkingen van de kinderen zijn. Een persoon zijn die buffert tussen ouders en bestuur om dingen uit te leggen. Dat netwerkje, zo'n vrijwilliger is erg belangrijk, vooral rond de pubertijd. Dan doen ze rare dingen en dan haken de kinderen af.” (vakleerkracht)

5.6 Ouders en leerlingen

In deze paragraaf gaat het om de sociale omgeving. Dit heeft betrekking op de redenen en barrières die leerlingen volgens de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen ervaren binnen het programma Special Heroes. De meeste vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen geven aan dat vaak de ouders de reden zijn waarom de leerlingen uit cluster 3 onderwijs niet of weinig sporten.

Volgens de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen zien leerlingen Special Heroes vooral als sporten met een andere persoon voor de groep, in alle gevallen een trainer van de sportvereniging. De vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen denken niet dat de leerlingen zich bewust zijn van het feit dat het om een programma of de naam Special Heroes gaat. Op de vraag of leerlingen het allemaal leuk vinden wordt heel wisselend gereageerd. Veel vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen denken dat dit per leerling verschilt.

“Van de leerlingen die meedoen is ongeveer de helft van de leerlingen heel positief en erg enthousiast.” (vakleerkracht)

Vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen geven aan dat er een aantal leerlingen is die altijd specifiek vragen om een bepaalde sport of altijd vooraan staan om te vragen wat ze ‘vandaag gaan doen’ en de trainer met veel enthousiasme begroeten.

Daarnaast geeft een aantal vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen aan dat ouders/ verzorgers vaak ook een grote rol spelen in het proces om de leerlingen lid te laten worden bij de vereniging. De vakleerkrachten en combinatiefunctionaris ervaren dat op de volgende manier.

“Ouders zijn vaak bang om hun kind te laten doorstromen naar een vereniging. Hierdoor staan ze niet open voor een programma zoals dit en tonen ze totaal geen interesse.”
(combinatiefunctionaris)

“Veel leerlingen van onze doelgroep hebben ook ouders die niet op hoog niveau functioneren. Een groot gedeelte is ook allochtoon. Zo lang sommige dingen maar op school geregeld worden vinden ze het prima, maar als het initiatief vanuit zich zelf moet komen is dat een brug te ver. We merken dat kinderen met intelligente ouders en ouders die normaal functioneren vaak al op een club zitten.” (vakleerkracht)

6. Verenigingen en trainers

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat trainers van het programma Special Heroes vinden. Trainers zijn voor scholen de samenwerkingspartners in de uitvoering van het programma Special Heroes. In het onderzoek zijn de trainers op dezelfde manier benaderd als de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen. In dit hoofdstuk komen ervaringen van de acht responderende trainers aan de orde. Er wordt antwoord gegeven op vragen als wat vinden zij van het programma Special Heroes, hoe verloopt de samenwerking met de school en organisatie Special Heroes en wat vinden ouders en leerlingen volgens trainers van het programma.

6.2 Mening van trainers over Special Heroes

In deze paragraaf wordt gekeken naar de vernieuwde stappen en procedures en mogelijke aanpassingen in de werkwijze van de verenigingen en trainers in het kader van Special Heroes. Ook wordt er gekeken naar eerdere ervaringen binnen de sportverenigingen met de doelgroep. Het gaat om ervaringen die trainers hebben opgedaan tijdens het programma Special Heroes.

De verenigingen worden aan het begin van het traject benaderd door de regionaal projectleider of ze mee willen werken aan het programma Special Heroes. Elke trainer die heeft meegewerkt aan het programma heeft als eerste contact gehad met de regionaal projectleider. In twee gevallen is het contact door mensen buiten de organisatie van Special Heroes gekomen. Die wisten van het bestaan van Special Heroes.

In de interviews geven de trainers aan dat ze Special Heroes steunen. Alleen kunnen de trainers niet echt de doelstelling en werkwijze van Special Heroes benoemen, het blijft vaak alleen bij een omschrijving.

“Ik weet dat Special Heroes bezig is met een landelijk programma en dat ze er voor willen zorgen dat meer kinderen met een beperking gaan sporten. Ze doen dit door het benaderen van scholen en sportverenigingen.” (trainster)

Ditzelfde geldt voor het benoemen van de stappen en procedures in het programma Special Heroes. Ze zijn vaak wel aan bod gekomen tijdens de gesprekken met de regionaal projectleider maar tot het benoemen van de methodiek komt geen enkele trainer.

Het is voor de meeste trainers niet de eerste keer dat ze met leerlingen uit het (voortgezet) speciaal onderwijs in aanraking komen. Alle trainers hebben al eerder ervaring met deze doelgroep gehad. Er zijn trainers van twee dansscholen geïnterviewd die geen speciale aangepaste groep of team hebben maar wel leden hebben die uit cluster 3 onderwijs komen of een beperking hebben. De andere responderende trainers geven al training aan het G-team op hun vereniging.

Door de ervaringen die de trainers al hebben met de doelgroep hoeven ze ook geen aanpassingen te maken in hun trainingen met de leerlingen van de scholen die meedoen aan

Special Heroes. De aanpassingen die ze maken zijn ook van toepassing op de trainingen met het G-team.

“Het is belangrijk niet te veel te verwachten en de kinderen te laten genieten van de sport.”
(trainster)

De trainers die al training geven aan een G-team ervaren allemaal steun vanuit het bestuur van de vereniging. De trainers ervaren dit door de aandacht die ze krijgen van bestuursleden. Zo wordt er bij de meeste trainers regelmatig gevraagd hoe het gaat en is het bestuur bereid om ondersteuning te bieden aan nieuwe ontwikkelingen zoals het organiseren van een toernooi.

“Het bestuur vraagt geregeld hoe het gaat en denkt ook mee over nieuwe ontwikkelingen en eventuele oplossingen bij problemen.” (trainer)

Ook is trainers gevraagd hoe ze denken dat andere leden tegenover het G-team aankijken. Hier wordt op twee verschillende manieren op gereageerd. Enerzijds nemen de trainers de doelgroep in bescherming. Er is daarom een aantal verenigingen dat bewust heeft gekozen om de trainingen op een moment te organiseren dat het rustig is op de vereniging. Aan de andere kant is er ook aantal verenigingen dat probeert het G-team echt een onderdeel van de vereniging te laten uitmaken. Alleen valt dit soms niet mee:

“De integratie van verstandelijk gehandicapten is ontzettend moeilijk. We hebben het geprobeerd om een combinatiegroep te maken, maar dat lukt niet. Want de kinderen met een verstandelijke handicap komen hun beperking dan kei hard tegen. Dat proberen we te voorkomen omdat ze dan juist gefrustreerd raken en niet meer gemotiveerd raken.” (trainer)

6.3 Scholen

In het onderwerp scholen wordt er gekeken naar opvattingen en ervaringen die de trainers hebben van de scholen/ vakleerkrachten tijdens het programma. Dit onderwerp is echter nauwelijks aan bod gekomen tijdens de interviews. De meeste trainers hebben aangegeven dat er voor de start van het traject contact is geweest. Dit contact bestond uit telefonisch, e-mail of fysiek contact met de vakleerkracht. Er zijn maar een aantal trainers die aangeven dat ze van tevoren een afspraak hebben gehad om elkaar persoonlijk te ontmoeten. Volgens de trainers bestond het contact uit heel simpele dingen, zoals afspraken maken en/ of bevestigen en de activiteit(en) door te nemen. Want vaak waren de meeste zaken al besproken met de regionaal projectleider. Het contact met de vakleerkrachten en scholen was volgens de trainers goed en er was tijdens het programma een fijne samenwerking.

6.4 Organisatie Special Heroes

In deze paragraaf gaat het over structuur, besluitvorming en expertise. Dit zijn de onderdelen van de kenmerken van de organisatie uit het model van Fleuren (2006). In deze paragraaf wordt beschreven wat de ervaringen en meningen van de trainers zijn op dit gebied tijdens het programma Special Heroes.

Tijdens het verloop van het programma hebben de trainers kennisgemaakt met de organisatie van Special Heroes. De trainers hebben net zoals de vakleerkrachten (paragraaf 5.3) alleen te maken hebben gehad met de regionaal projectleider als vertegenwoordiger van de organisatie Special Heroes. Ook werden door twee trainers de combinatiefunctionarissen genoemd als medewerkers van Special Heroes. De twee trainers die te maken hadden met een combinatiefunctionaris hebben in de voorbereiding meer contact met de regionaal projectleider en in uitvoering meer te maken met de combinatiefunctionaris. De combinatiefunctionaris was bij alle activiteiten van het programma Special Heroes aanwezig.

De trainers werkten in het traject met de regionaal projectleider samen om het programma te organiseren en te realiseren. Over die samenwerking met de regionaal projectleider waren de trainers erg te spreken. Deze samenwerking bestond veelal uit telefonisch en e-mail contact. Wat veel naar voren kwam is dat de trainers tevreden waren en goede en duidelijke afspraken konden maken met de regionaal projectleider.

Ook waren de trainers zeer tevreden over de organisatie Special Heroes. De trainers omschrijven de programmaorganisatie als heel vanzelfsprekend, duidelijk en helder. Hierbij hebben de trainers het eigenlijk alleen over de regionaal projectleider als organisatie van Special Heroes.

“Door de goede samenwerking met de regionaal projectleider loopt het nu erg goed. We hebben dingen anders afgesproken en het traject omgedraaid. De regionaal projectleider ondersteunt ons daarin heel goed.” (trainer)

Dat de trainers tevreden zijn over de organisatie en samenwerking met Special Heroes blijkt wel uit de vraag of de trainers dingen anders zouden doen dan aan het begin van het programma Special Heroes. Hier hebben de trainers eigenlijk geen commentaar op. Wel had een trainer nog een opmerking over het programma Special Heroes en de organisatie van de activiteiten op de vereniging. Want een vereniging bestaat veelal uit vrijwilligerswerk.

“Als vereniging ben je afhankelijk van de vrijwilligers die beschikbaar zijn omdat het onder werktijden plaatsvindt. Je kunt niet verwachten van mensen dat ze een snipperdag opnemen.” (trainer)

Uit het onderzoek blijkt dat de trainers zich wel degelijk gesteund voelen in de uitvoering van het programma. Opvallend is hierbij dat de trainers zich vaker gesteund voelen door de vakleerkracht en/ of combinatiefunctionaris dan door de regionaal projectleider, terwijl de vakleerkrachten en de combinatiefunctionaris zich meer gesteund voelden door de regionaal projectleider. Dit komt voornamelijk door de ondersteuning van de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen tijdens de clinic van de trainers.

“Ik heb veel ondersteuning gehad van de combinatiefunctionaris. Roei-inhoudelijk natuurlijk niet zoveel maar hij was voor zowel mij als de kinderen een morele steun. Het was plezierig werken met de combinatiefunctionaris.” (trainer)

De regionaal projectleider zorgt vooral voor informatie naar de trainers toe. Meest voorkomende zaken zijn informatie over de school en de leerlingen. Bij deze informatie moet je denken aan roosters en namen van groepsleerkrachten, maar ook specifieke informatie over leerling(en).

“De regionaal projectleider zorgt er wel voor dat ik informatie van de school krijg. (..) In de vorige periode was er bijvoorbeeld een leerling met een voedselallergie Hier houdt ik dan rekening mee door hier geen eten open te maken of te nuttigen.” (trainster)

6.5 Ouders en leerlingen

In deze paragraaf gaat het om de sociale omgeving. Dit heeft betrekking op de ouders en leerlingen. Ook komen redenen en barrières die leerlingen volgens de trainers ervaren binnen het programma Special Heroes aan de orde. Ook wordt er aandacht besteed aan welke winst er al is geboekt in de ogen van de trainers in het programma van Special Heroes.

Voor een aantal trainers was het moeilijk om te zeggen of er winst is geboekt met Special Heroes, omdat het programma nog bezig was. De trainers die wel winst zagen gaven aan dat de leerlingen warm worden gemaakt voor sport. En dat zij plezier hebben tijdens de sportlessen.

“Je ziet dat de kinderen blij zijn. Ze zijn zo enthousiast in de gymzaal en buiten op het veld. Ze doen enorm leuk mee en dat maakt het allemaal zo speciaal. Als de kinderen er blij van worden dan word ik dat ook!” (trainer)

De trainers ervaren tijdens het programma nog niet direct een winstsituatie. Mogelijk komt dit door de barrières die de trainers ervaren tijdens het programma. Een aantal trainers die barrières ervaren zien te weinig geld, ongemotiveerde ouders en onopgeleide trainers als grootste obstakels voor het programma Special Heroes. Bij de barrières geld en ouders gaat het vaak om laag opgeleide ouders zoals ook wordt besproken bij de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen in paragraaf 5.6. Opvallend is dat trainers het niet over zichzelf hebben als zij het hebben over onopgeleide trainers. Twee trainers vragen zich af of de organisatie van Special Heroes wel kijkt of de trainer bekwaam is om deze doelgroep training te geven

“De trainer die de lessen gaat geven moet wel echt bekwaam zijn. Ik vraag me af of daar wel goed naar wordt gekeken.” (trainer)

Op de vraag of er redenen waren waarom de leerlingen mogelijk toch niet bij een vereniging aansluiten, werden geld en ouders en vervoer genoemd. Opvallend is dat vervoer ook in combinatie met geld wordt genoemd. In Nederland is het zo georganiseerd dat bij de ene gemeente wel taxi kosten worden betaald en in een andere gemeenten in dezelfde provincie niet.. Hierbij gaat het om taxikosten die vergoed worden voor vrijetijds besteding van het kind. Bij de combinatie ouders en geld werd het Jeugdsportfonds genoemd.

“Het is wel duidelijk dat ouders hier geen cent aan willen uitgeven. Ook niet de € 0,90 of € 1,20 die zij als eigen bijdrage moeten leveren aan het vervoer. Alles wordt verder geregeld en betaald maar toch haken ze dan af.” (trainer)

Maar volgens de trainers gaat het bij Special Heroes er om dat de leerlingen na de clinics de overstap maken naar de vereniging. De trainers is daarom gevraagd of ze al signalen hadden gekregen wat de leerlingen van de verenigingen vonden tijdens de clinics. De trainers vonden het moeilijk om daar een antwoord op te geven. Dat blijkt wel uit volgende antwoord:

“Ze kwamen iedere week terug dus ik denk wel dat ze het leuk vonden.” (trainer)

De trainers konden wel een duidelijker beeld geven over de steun van ouders bij het sporten. Dit had niet alleen betrekking op het programma Special Heroes, maar ook op de vereniging. De meeste trainers merken op dat ze weinig steun ervaren van de ouders. De trainers geven aan dat het altijd maar om een klein aantal ouders gaat dat komt kijken en betrokken is bij de sport(vereniging). De trainers geven twee redenen op waarom zij denken dat de ouders weinig betrokken zijn bij het sporten van hun kinderen. Trainers zeggen dat ouders vaak uit lager milieu komen het ‘nut’ van sport niet inzien.

“Ik denk dat veel ouders die zelf niet sporten het nut er niet van inzien om iemand (ook al is het hun eigen kind) weg te brengen naar een wedstrijd of training. Het is belangrijk dat ouders ook inzien dat het iets kan opleveren.” (trainster)

“Dit komt omdat veel ouders vaak uit een lager milieu komen. Ik heb nu een aantal ouders die helpen maar er zijn ook ouders die wij moeten helpen met bijvoorbeeld het invullen van de papieren om lid te kunnen worden van de vereniging. Ook helpen we ze bij de aanschaf van de spullen die ze nodig hebben om te voetballen.” (trainer)

7. Ouders en leerlingen

7.1 Inleiding

Na de resultaten van de interviews met intermediairs (figuur 4) (vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers) besproken te hebben, wordt in dit hoofdstuk de einddoelgroep van het programma Special Heroes besproken. De einddoelgroep van het programma Special Heroes zijn de leerlingen (en hun ouders). Tijdens het onderzoek is er met 16 leerlingen gesproken (van elke school twee) en zeven ouders die een activiteit van Special Heroes hebben bezocht. In het programma moeten de ouders en de leerlingen zo zijn gestimuleerd dat de leerling lid wordt van de sportvereniging. Gedurende het programma van Special Heroes zijn ouders en leerlingen geïnterviewd rondom de georganiseerde activiteiten van Special Heroes. Bij het opstellen van de itemlijst is gebruik gemaakt van het I-change model (De Vries, Mesters, Van de Steeg & Honing, 2004). De factoren die een rol spelen in het I-change model komen aan de orde in de verschillende paragrafen.

7.2 Kennis over Special Heroes

Bij het onderzochte gedrag van de leerlingen en ouders is gevraagd naar hun kennis over het programma Special Heroes en hoe zij tegen sport in het algemeen aankijken. Er is in algemene zin gevraagd of ouders en leerlingen al sporten.

De leerlingen krijgen gedurende het programma Special Heroes een bidon en na de laatste clinic een certificaat van Special Heroes dat ze succesvol mee hebben gedaan aan de desbetreffende sport. De leerlingen (her)kennen Special Heroes dan vaak van het certificaat en de bidon en niet zo zeer dat ze met en door Special Heroes sportlessen hebben gehad. Slechts één leerling kan Special Heroes omschrijven, dit is ook wat de vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen hadden verwacht.

“De leerlingen weten niet dat het Special Heroes heet. Ze weten dat een leerkracht meerdere weken sport komt geven. Je merkt vaak dat de leerlingen weer even moeten kijken als degene er weer is wie het ook alweer is. Als ze eenmaal doorhebben waarvoor je komt en ze zien je weer terug op de club dan gaat vaak het belletje rinkelen.” (vakleerkracht)

De zeven responderende ouders kennen Special Heroes een stuk beter. Slechts een enkeling was niet bekend met het programma Special Heroes. De ouders die niet op de hoogte waren kennen het programma door dat leerlingen thuis enthousiast waren over de sport die zij beoefenden. De meeste ouders kennen Special Heroes van de verschillende brieven die de leerlingen mee naar huis kregen. Zo krijgen de leerlingen een brief aan het begin van het traject met informatie van wat ze precies gaan doen. Ouders krijgen later in het traject nog een uitnodigingsbrief om de laatste clinic te bekijken. En daarna nog eens een brief om leerlingen mogelijk in te schrijven voor het vervolg- traject. Dit is vaak de enige manier waarop ouders geïnformeerd worden. Want op de meeste scholen zijn verder geen ouderavonden. De meeste ouders geven aan dat ze op deze wijze prima worden geïnformeerd.

7.3 Motiverende factoren

In deze paragraaf is het I-change model van de Vries et al. (2004) verwerkt. Hierbij gaat het om de motiverende factoren (*motivational factors*). Het gaat hier vooral om de factoren die van invloed zijn op het gedrag van de ouders en leerlingen. Kennen de ouders en leerlingen Special Heroes en wat vinden ze ervan, sluit het sport aanbod aan op de wensen? En waarom en met wie willen ze de sport gaan beoefenen of zijn er al andere kinderen in het gezin die aan sport doen? De opvattingen van de ouders over het programma Special Heroes zijn heel duidelijk. Alle ouders vinden het heel goed dat er een programma als Special Heroes is. Zij vinden het ook een motivatie voor zich zelf.

“Het is goed dat ze doormiddel van dit programma ouders een duwtje in de rug geven. Ik ben zelf al lang opzoek naar een sportclub voor hem. Die is moeilijk te vinden en ik kan nergens op de websites vinden waar je je aan moet melden of bij wie je moet zijn.” (ouder)

“Het is leuk om een keer te komen kijken bij de sportvereniging zowel voor ouders als de leerlingen. De leerlingen vertellen thuis weinig en zo kun je als ouders toch kijken waar de leerlingen mee bezig zijn.” (ouder)

De leerlingen bleken moeite te hebben met hun eigen opvattingen. Zo vinden leerlingen het vaak moeilijk om te beschrijven waarom ze wel of niet aan een sport doen. Hier kwamen dan ook heel uiteenlopende antwoorden op. De ene leerling vindt sporten vooral heel stom en zeker teamsporten. Maar andere leerlingen noemden sport juist heel gezond en leuk om te doen, hier gaven ze dan lekker buiten bezig zijn en met anderen sporten als voorbeeld. Ditzelfde geldt voor het zelfvertrouwen. Bijna elke leerling vond het lastig om uit te spreken of ze goed zijn in sport. Wel hadden de leerlingen minder moeite om uit te spreken met wie ze graag wilden sporten. Dit waren veelal de ouders, vrienden en vriendinnen.

De ouders waren in hun eigen opvattingen een stuk duidelijker dan de leerlingen. Het lijkt erop dat de ouders door middel van sport het ritme van de leerlingen willen onderbreken en in aanraking willen laten komen met andere interesses.

“Als bij mijn kind alles bekend en veilig is gaat hij mee. Voetbal vindt hij echt niet leuk. Ik ben bij een voorlichting over G-voetbal geweest maar hij wil daar echt niet naartoe”. (ouder)

“Wij als ouders vinden het erg belangrijk dat hij vrienden krijgt. Zelf vindt hij dat hij vrienden genoeg heeft. Hij zit alleen maar thuis en op school en dan het liefst zoveel mogelijk op de computer. Wij vinden het heel fijn dat hij aansluiting heeft met mensen van school bij de scouting.”. (ouder)

Eerder in dit hoofdstuk gaf een ouder aan moeite te hebben om een vereniging te vinden waar de leerling zou kunnen gaan sporten. Leerlingen zelf weten wel waar ze moeten sporten, hierbij noemen ze vooral sportaccommodaties. Om uit te leggen hoe ze lid worden van een sportvereniging lukt maar een enkeling.

7.4 Sportdeelname

Het doel van het programma Special Heroes is om leerlingen uit cluster 3 onderwijs meer te laten sporten en bewegen. Tijdens het programma Special Heroes is er ook gevraagd aan de responderende leerlingen of ze al op een sportvereniging zitten. Iets minder dan de helft van de leerlingen is momenteel lid van een sportvereniging. Twee van de zes niet- sportende leerlingen is wel ooit lid geweest van een sportvereniging maar is ermee gestopt omdat ze het meestal ‘stom’ vonden. Ook geven twee van de niet-sportende leerlingen aan dat zij lid zijn van de scouting.

De ouders zijn ook gevraagd of zij nog een sportachtergrond hebben. De meeste geïnterviewde ouders hebben vroeger gesport of zijn nu nog steeds actief aan het sporten. Hierbij geven ze ook aan sport heel belangrijk te vinden voornamelijk voor de leerlingen. De reden waarom ouders het belangrijk vinden dat hun kind sport, zijn gezondheid en sociale activiteit(en). Veel ouders geven aan dat leerlingen van school thuis komen en weinig vrienden en/ of vriendinnetjes hebben om mee te spelen, omdat zij ook naar huis worden gebracht met de taxi en vaak niet in de buurt wonen. Er moet worden opgemerkt dat er maar met zeven ouders is gesproken gedurende het onderzoek. De responderende ouders waren allemaal bij een activiteit van Special Heroes aanwezig. De kans is groot dat hier door enige bias ontstaat.

“Mijn zoon vindt het eng om met anderen te spelen. Hij speelt bijvoorbeeld ook nooit met kinderen uit de buurt.” (ouder)

“Mijn kind beweegt genoeg buiten schooltijd. Hij gaat vaak met een bal spelen of fietsen. Je merkt wel dat hij in de buurt geen vrienden heeft van school. Van zijn zusjes zijn er regelmatig vriendinnetjes over de vloer maar van hem niet omdat de school verder weg is.” (ouder)

Maar een aantal ouders geeft ook aan dat zij vooral graag willen dat de leerlingen gaan sporten en op een sportvereniging gaan. Dit zien hun kinderen niet altijd zitten.

“Mijn zoon wil niet graag op een sportvereniging maar wij als ouders willen dat juist wel. Hij moet wat vaker buitenkomen voor zijn fysieke gesteldheid en hij doet meteen wat meer sociale contacten op. Mijn zoon zelf zit het liefst de hele dag binnen achter de computer.” (ouder)

“Voetbal is iets wat mijn zoon echt niet leuk vindt. We hebben zelf geprobeerd om met hem af te spreken om met de kookwekker 5 minuten bij het G-voetbal te kijken bij ons aan de overkant maar hij wil dat echt niet. Vanmorgen heeft hij ook de spullen uit zijn tas gegooid, hij heeft er geen zin in.” (ouder)

Over het algemeen blijkt niet altijd dat de leerlingen geen zin hebben om op een sportvereniging te gaan. De meeste leerlingen zijn zich bewust van het feit dat sporten gezond is en dat je er ook ‘vriendjes’ mee kunt maken.

“Door mijn beenspieren is het lastig om te sporten. Eigenlijk moet ik ook niet voetballen(..) Ik maak niet zo snel vrienden maar door sporten wordt dat makkelijker en dat helpt me. Daardoor lukt het mij steeds beter om vrienden te maken.” (leerling)

Bijna elke leerling geeft gezondheid en sociale contacten (vriendjes en vriendinnetjes) aan in het antwoord. Maar soms geven ze ook duidelijk aan wat ze niet zo leuk vinden aan sport.

“Ik vind sporten heel gezond maar ik wordt vaak uitgelachen omdat ze mij niet kennen.”
(leerling)

“Soms vindt ik het wel moeilijk om samen te spelen. Als de keeper een bal doorlaat ben je afhankelijk van elkaar en dat maakt het soms minder gezellig omdat je ook de slechte dingen moet delen.”(leerling)

7.5 Intentie van ouders en leerlingen

Deze paragraaf gaat over de intentie die de ouders en leerlingen hebben met dit programma. Kunnen zij dus tijdens het programma al aangeven of ze verdere stappen met dit programma ondernemen of niet.

De leerlingen geven aan graag te sporten maar kunnen op de vraag of zij zich gaan aansluiten bij de vereniging geen duidelijk antwoord geven. De antwoorden zijn vaak vaag, het lijkt of de leerlingen de vraag moeilijk vinden. Al gaven ze dat niet direct aan in hun antwoorden.

“Ik vond het wel leuk, maar niet leuk genoeg om er mee door te gaan.” (leerling)

Dit had een vakleerkracht ook voorspeld.

“Ze worden heel erg enthousiast(..) Maar als je vraagt of ze zich gaan aanmelden bij een vereniging zeggen ze dat ze het niet leuk genoeg vonden.” (vakleerkracht)

De vakleerkrachten gaven in paragraaf 5.4 aan dat zij het realistisch vinden dat leerlingen van cluster 3 onderwijs zich aansluiten bij een vereniging. Dit was vaak wel in G-team verband. Deze mening delen de ouders van de leerlingen, zij vinden het niet geschikt als hun kind bij een regulier team aansluit. Daarbij ervaren sommige ouders ook nog een drempel naar een vereniging toe.

“Via connecties van Special Heroes is het makkelijker om naar de vereniging te gaan. Voor mijn gevoel is er sprake van een drempel, zeker als de desbetreffende vereniging geen ervaring heeft met de doelgroep.” (ouder)

De ouders zien wel graag dat hun kind doorgaat met een sport. Ook al is de leerling al ergens anders lid van een sportvereniging. Maar soms is dat voor de leerlingen en ouders moeilijk te combineren.

“Tennis is nu alles voor hem. Het is voor hem veilig waardoor hij zich op sociaal gebied verder kan ontwikkelen. Hij tennist nu ook buiten de lessen om met andere kinderen uit het G-team.”
(ouder)

7.6 Uiteindelijk gedrag

Als iemand de intentie heeft (om gedrag uit te oefenen) hoeft dat niet altijd te betekenen dat de persoon dat ook daadwerkelijk gaat doen. Barrières kunnen het de persoon belemmeren om te gaan sporten. Twee factoren spelen hierbij een belangrijke rol, namelijk de mogelijke barrières en wat de ouders en leerlingen willen bereiken. Dit moet dan uiteindelijk naar het gewenste gedrag leiden. In het geval van Special Heroes betekent dit dat de leerlingen aansluiten bij een sportvereniging.

De wensen van de ouders en leerlingen en hun drempels hebben vaak met elkaar te maken. Zo heeft een aantal leerlingen geen tijd vanwege huiswerk en vriendjes en vriendinnetjes, maar is er ook een aantal leerlingen dat niet lid wil worden van een sportvereniging omdat ze teamsporten niet zo leuk vinden. Ook geeft een aantal leerlingen duidelijk aan dat vervoer een probleem voor ze is. Leerlingen geven aan dat het best lastig is om met de fiets bij de vereniging te komen. Maar er zijn ook leerlingen die niet alleen mogen fietsen of zelfs helemaal niet kunnen fietsen vanwege hun beperking. Sommige leerlingen zijn echt daadwerkelijk afhankelijk van de auto, dat kan ook weleens een drempel zijn.

“Ik kan niet veel sporten omdat ik met de taxi naar huis ga en dit is een lange rit waardoor ik altijd laat thuis kom.” (leerling)

Zo geven de meeste ouders aan dat de handicap van de leerling vaak een drempel is om te gaan sporten, epilepsie, slecht zicht of gehoor en autisme werden het meest genoemd. Ook op sociaal gebied ervaren de ouders vaak binnen de vereniging(en) problemen. Ook ervaren de ouders dat er niet bij elke vereniging een G-team is. Dit brengt vaak praktische en of logistieke problemen met zich mee.

“Niet alle verenigingen hebben een G-afdeling. Daardoor moet je langer reizen en met meerdere kinderen is dat niet praktisch. Ik voel me dan net een taxi. Dit klinkt negatief maar ik breng en haal hem graag op maar het moet wel uitvoerbaar blijven.” (ouder)

Als deze drempels zijn genomen dan kunnen de ouders en leerlingen denken aan hun (mogelijke) doel binnen sport. Ouders zijn hier niet echt mee bezig voor de leerlingen. Zij geven eigenlijk meer aan wat de leerlingen zelf willen bereiken in de sport. Zo geeft een aantal ouders aan dat de leerlingen een droom hebben in de topsport, van toptennisser tot Klaas Jan Huntelaar of soms veel verder.

“Mijn droom is om bij een elftal te spelen. Het liefste bij het Nederlands elftal in een stadion en met dat elftal de WK finale winnen!” (leerling)

8. Conclusies, discussie en aanbevelingen

8.1 Inleiding

In deze rapportage is het proces van de uitvoering van *fase 1 van de realisatiefase* van het programma Special Heroes in cluster 3 scholen beschreven. Dit is gebaseerd op interviews met:

- vakleerkracht op de betreffende school
- trainer op de betreffende vereniging
- combinatiefunctionarissen die aanwezig waren in betreffende regio's
- twee leerlingen per school en
- ouders die aanwezig waren bij een activiteit van Special Heroes

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het verloop en het proces van het programma Special Heroes om hiermee de monitoring en het kwantitatieve onderzoek naar het programma Special Heroes te onderbouwen. Voor het onderzoek is de volgende vraagstelling geformuleerd.

Hoofdvraag:

‘Welke factoren spelen een rol bij een succesvolle implementatie van het programma Special Heroes bij cluster 3 scholen?’

De hoofdvraag is uitgesplitst in de volgende deelvragen:

- Hoe verloopt het proces van uitvoering naar de mening van vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen regionaal projectleider, vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?
- Wat is de rol en functie van de combinatiefunctionaris binnen het proces van Special Heroes?
- Wat vinden ouders en leerlingen van het programma Special Heroes en wat zijn hun eerdere ervaringen met sporten?
- Welke barrières ervaren ouders als ze hun kind laten deelnemen aan een sport op een sportvereniging?

In dit hoofdstuk worden eerst de deelvragen beantwoord en als laatste de hoofdvraag. Bij het beantwoorden van de conclusies wordt ook een relatie gelegd met het aangepaste model van Fleuren op paragraaf 3.3.1. Hierbij zal met name worden bekeken welke belemmerende en bevorderende factoren een rol spelen bij het uitvoeren van *fase 1 van de realisatiefase*.

8.2 Conclusies

Deelvragen

Hoe verloopt het proces van uitvoering naar de mening van vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?

Het onderzoek aan de hand van desk- en fieldresearch laat zien dat de methodiek uit het stappenplan voor het programma van Special Heroes (Gehandicaptensport Nederland, 2009) lastig is uit te voeren in de praktijk. De regionaal projectleiders moeten in samenwerking met de scholen en verenigingen vaak andere keuzes maken dan in het stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.) staat beschreven. Uit het onderzoek blijkt dat de interventie bij geen enkele school wordt uitgevoerd zoals beschreven in het stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.). De uitvoering van de beschreven methodiek en de periode waar de clinics plaats vinden is anders. Dit komt omdat het programma te maken heeft met verschillende scholen en verenigingen die allemaal hun eigen programma hebben en ook op een andere manier werken. Hierdoor verloopt de uitvoering van het programma Special Heroes in elke regio anders dan staat beschreven in het stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.). Bijna geen enkele leerkracht of trainer van school of vereniging vindt het een probleem om extra werkzaamheden of taken uit te voeren voor het programma. De responderende vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers zijn het er over eens dat de uitvoering van het programma goed verloopt, ondanks soms wat opstartproblemen. Volgens het aangepaste model van Fleuren in paragraaf 3.3.1 zou gezegd kunnen worden dat de adoptie van het programma Special Heroes bij alle onderzochte scholen en verenigingen geslaagd is. De implementatie van het programma Special Heroes verloopt niet helemaal zoals staat beschreven in het stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.), maar dit is niet te verwijten aan de werkwijze van de regionaal projectleider. Er zijn in het programma Special Heroes veel verschillende factoren en actoren die het grote invloed hebben onmogelijk om het programma uit te voeren zoals staat beschreven in het stappenplan (Gehandicaptensport Nederland, z.d.).

Hoe verloopt de samenwerking tussen regionaal projectleider, vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers binnen het programma Special Heroes?

Uit onderzoek blijkt dat de samenwerking tussen de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers in het programma Special Heroes zeer goed verloopt. In dit onderzoek geven alle vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers die betrokken zijn bij de onderzochte scholen aan zeer tevreden te zijn over de samenwerking en communicatie met en ondersteuning van de regionaal projectleider. Ook geven de responderende vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers aan dat de medewerking van collega's zeer positief is. Er is geen enkele respondent die iets negatiefs te melden heeft over de samenwerking onderling. De vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers vinden de samenwerking vaak vanzelfsprekend, duidelijk en helder. Deze goede samenwerking kan een bevorderende factor zijn bij de adoptie- en implementatiefase van het aangepaste model van Fleuren in paragraaf 3.3.1.

Wat is de rol en functie van de combinatiefunctionaris binnen het proces van Special Heroes?

De combinatiefunctionaris wordt bij het hele traject van het programma betrokken, nadat er door de regionaal projectleider contact is gelegd met de school en sportvereniging. De betrokkenheid van de combinatiefunctionaris stopt pas als het traject van de betreffende sport is afgelopen. In tegenstelling tot de regionaal projectleider is de combinatiefunctionaris bij alle uitvoerende taken/ activiteiten van het programma aanwezig. Hierin heeft de combinatiefunctionaris een vrije rol. Met vrij wordt bedoeld dat iedere regionaal projectleider een vrije invulling geeft aan het invullen van de functie en werkzaamheden van de combinatiefunctionaris binnen het programma Special Heroes. De combinatiefunctionarissen vervullen een ondersteunde rol voor alle actoren van het programma Special Heroes. De combinatiefunctionarissen hebben in het programma van Special Heroes een vrije, centrale en ondersteunende rol. De inzet van combinatiefunctionarissen kan gezien worden als zeer intensief. De combinatiefunctionaris is in het aangepaste model van Fleuren bij ieder(e) kenmerk en ieder(e) fase betrokken bij het programma Special Heroes.

Wat vinden ouders en leerlingen van het programma Special Heroes en wat zijn hun eerdere ervaringen met sporten?

Ouders en hun kinderen die in het onderzoek waren betrokken blijken wel degelijk kennis te hebben over de voordelen van sport (gezondheid). Ze kijken daarmee positief aan tegen sport. Iets minder dan de helft van de responderende leerlingen is momenteel lid van een sportvereniging. Een derde van de niet sportende leerlingen is wel ooit lid geweest van een sportvereniging, maar is er mee gestopt omdat ze het meestal 'stom' vonden. Wel vinden bijna alle leerlingen het leuk om met Special Heroes te sporten. Maar leerlingen geven wel aan dat ze sporten vaak leuk vinden, maar toch ook best moeilijk. Omdat het niet altijd goed gaat op het sociale vlak, in de eigen buurt of bij een sportvereniging. De leerlingen zegt het programma Special Heroes vaak niet zo veel. Leerlingen kennen het programma niet bij naam, maar herkennen wel het sportdiploma en de bidon die zij na afloop van de clinics ontvangen. Wat opvalt bij de ouders is dat bijna elke responderende ouder een sportachtergrond/-verleden heeft. De responderende ouders zijn dan ook blij met dit programma en zien het programma Special Heroes als 'een duwtje in de rug'. Bij de responderende ouders is het programma Special Heroes een stuk bekender. Dit komt met name door de brieven die zij ontvangen vanuit de school. De ouders die aanwezig waren bij de activiteit van Special Heroes zien graag dat hun kind lid wordt van een sportvereniging. De redenen dat de ouders hun kind graag lid zien worden van een sportvereniging zijn: gezondheid en de sociale contacten. Er is door ouders of leerlingen geen enkele negatieve reactie gegeven over het programma Special Heroes. De ouders en leerlingen kunnen in dit onderzoek door hun positieve houding tegenover sport en het programma Special Heroes een bevorderende factor zijn in het aangepaste model van Fleuren in paragraaf 3.3.1. Wel moet er aandacht zijn voor de leerlingen om hen te begeleiden tijdens het sporten in de buurt of bij een vereniging om het instromen van cluster 3 leerlingen makkelijker te maken. Dit beeld is mogelijk niet representatief voor alle ouders van de deelnemende scholen. In dit onderzoek zijn maar zeven responderende ouders geweest.

Welke barrières ervaren ouders als ze hun kind laten deelnemen aan een sport op een sportvereniging?

De meeste responderende ouders geven aan dat het door het programma Special Heroes makkelijker wordt om bij een sportvereniging lid te worden. Zij geven echter ook aan dat hun kind vaak al ergens anders lid is of geen lid wil worden. Daarnaast zien ouders ook nog een aantal barrières. De ouders hebben het dan over praktische zaken, vervoer speelt hier een grote rol in. Niet alleen het organiseren van hun eigen vervoer, maar ook dat van de taxi's die de leerlingen naar huis brengen. Ouders zien zich vaak genoodzaakt om naar een andere gemeente te rijden om hun kind te laten sporten bij een sportvereniging. Dit kost veel tijd. Ouders geven aan dat dit moeilijk te combineren valt met de bezigheden van de andere kinderen uit het gezin. Ook zeggen sommige leerlingen niet op tijd thuis te zijn voor de trainingen als zij uit school komen met de taxi. Ouders hebben het ook nog over een andere barrière. De ouders geven aan dat de leerlingen buiten school weinig vrienden of vriendinnetjes hebben, al denken de leerlingen daar heel anders over. Vanwege dit sociale aspect zien ouders de kinderen graag sporten. Dit is een groot contrast tussen ouders en leerlingen. In het aangepaste model van Fleuren in paragraaf 3.3.1 is vervoer voor de ouders een belemmerende factor. Niet omdat zij geen zin hebben om te rijden, maar vaak omdat het moeilijk te combineren is met andere leden van het gezin.

Hoofdvraag

Welke factoren spelen een rol bij een succesvolle implementatie van het programma Special Heroes bij cluster 3 scholen?

In de uitvoering van het programma Special Heroes is de samenwerking en de communicatie tussen de regionaal projectleider, vakleerkracht, combinatiefunctionaris en trainer per regio de belangrijkste bevorderende factor. Mede door de onderlinge één- op- één communicatie maken de verschillende actoren met elkaar duidelijke en heldere afspraken over de uitvoering van het programma. De vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers zijn enthousiast over het programma en ondersteunen het programma Special Heroes volledig. Deze succesvolle adoptie heeft zeker invloed op de samenwerking en uitvoering van het programma Special Heroes. Het enthousiasme van de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers is ook op andere collega leerkrachten en trainers overgeslagen. De collega's zijn bereid om hun medewerking aan het programma te verlenen en zich ook aan te passen aan het programma Special Heroes. De combinatiefunctionaris is zeer intensief met het programma Special Heroes bezig en heeft met elke actor van het programma contact. Dit kan een bevorderende factor binnen het aangepaste model van Fleuren zijn. De combinatiefunctionaris is in staat om de verschillende actoren dichter bij elkaar te brengen. Want de houding tegen over sport van de responderende ouders en leerlingen is positief en is een bevorderende factor in het programma.

Ook zijn er nog belemmerende factoren die de implementatie van het programma op een negatieve manier kunnen beïnvloeden. Zo speelt vervoer in combinatie met de regio's vaak een probleem bij het uitvoeren van het programma Special Heroes. In de regio's buiten de steden zijn vaak de afstanden zo groot dat zowel voor Special Heroes als de ouders vervoer moeilijk te organiseren is. Dit komt omdat de taxi het vervoer middel is voor de leerlingen van en naar school, en de leerlingen ook nog eens verspreid over de regio wonen. Het vervoer binnen het programma Special Heroes is voor iedereen lastig te organiseren door de verschillende omstandigheden.

8.3 Discussie

In navolging van de conclusies van het onderzoek, wordt in deze paragraaf een bredere betekenis aan de conclusies gegeven.

Theorie

De kracht van het onderzoek is misschien wel dat alle vragen zijn ontworpen aan de hand van theoretische modellen. Door de vragen te ontwerpen aan de hand van Fleuren et al. (2006) en de Vries et al. (2004) is er een duidelijke structuur gecreëerd voor alle interviews. Dit heeft als voordeel dat elk voorbereid onderdeel aan bod is gekomen tijdens de interviews. Het zou ook nadelige gevolgen kunnen hebben dat de interviews mogelijk te veel gefocust waren. Dit is geprobeerd te voorkomen door alle vragen open te houden, om op deze manier de respondent de ruimte te geven. Vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers en ouders gaven veelal eenduidige antwoorden. Mogelijk waren de interviews teveel gefocust waardoor de respondenten makkelijk dezelfde antwoorden konden geven. Dit wordt ontkracht door de redenen en uitleg die door de respondenten worden gegeven. In bijna alle acht verschillende regio's worden vaak vergelijkbare voorbeelden gegeven bij de toelichting en/ of verklaring van het antwoord op de vraag.

Bij de vragenlijsten met de leerlingen is een extra hulpmiddel toegepast om het beantwoorden van de vragen makkelijker te maken. Hierbij is gebruik gemaakt van de gezichtsschaal van Duijf (1997). Een aantal leerlingen vond sommige vragen toch nog moeilijk, ondanks gebruikmaking van de gezichtsschaal van Duijf (1997). Dit was alleen bij jonge leerlingen uit het (voortgezet) speciaal onderwijs van toepassing. Wel werden de leerlingen mede door de gezichtsschaal van Duijf (1997) echt geacht na te denken over hun antwoord. Zij moesten namelijk elk antwoord bij de gezichtsschaal proberen te verantwoorden. Resultaat was dat leerlingen diverse uitspraken deden met name over de beleving van sport. Dit was ook van toepassing op de jonge leerlingen die heel duidelijk hun mening over sport konden omschrijven.

Proces

In februari van dit jaar is het kwalitatieve onderzoek gestart. Na de literatuurstudie en het ontwikkelen van de vragenlijsten is er al vrij snel begonnen met het leggen van contact met de betreffende regionaal projectleiders. Ondanks dat de regio's en scholen geselecteerd waren met de landelijk programmacoördinatoren was niet iedere regionaal projectleider van het onderzoek op de hoogte en verliep het leggen van het contact soms wat stroef. Soms kwam dit ook omdat een aantal regionaal projectleiders nog geen programma had lopen op de geselecteerde scholen. Nadat het contact eenmaal was gelegd en het programma op de scholen van start was gegaan, was er meer ruimte om afspraken te maken met de contactpersoon van de school en de vereniging. In alle gevallen waren dit de vakleerkrachten en trainers. Eenmaal op bezoek bij de betreffende scholen en verenigingen was de medewerking van alle vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers, ouders en leerlingen goed en zeer transparant. Dit uit zich ook in het feit dat de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers zelf ook positief waren over de samenwerking met elkaar. Aan het begin was er in sommige regio's sprake van opstart problemen. Naarmate het programma vorderde zijn de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers zeer positief over de communicatie en samenwerking. Dit komt mogelijk omdat de communicatie altijd één- op- één verliep en de regionaal projectleider

altijd de regie in handen heeft bij de uitvoering van het programma. Het onderzoeksproces is daarin vergelijkbaar met de conclusie(s) over de samenwerking tussen de verschillende actoren. Dit versterkt het beeld dat de samenwerking binnen het programma Special Heroes ook daadwerkelijk zo verloopt.

Ook hebben de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers ruim hun mening gegeven over het proces en het programma van Special Heroes. Opvallend hierbij was dat bijna geen enkele vakleerkracht, combinatiefunctionaris of trainer zich in het algemeen negatief over het programma van Special Heroes uit liet. Wel waren er een aantal die wat opmerkingen over Special Heroes hadden maar die kwamen niet overeen met de andere respondenten, dit waren vaak persoonlijke dingen. Mogelijk heeft dit betrekking op de selectie van de acht verschillende scholen. De kans bestaat dat bij het selecteren van de scholen door de organisatie van Special Heroes bewust voor deze scholen is gekozen. Dit kan betrekking hebben op het goede verloop van het programma Special Heroes. Dit ligt niet in de lijn van verwachting want tijdens het onderzoeksproces zijn er nog drie scholen gewisseld. Ook op deze scholen wordt een vergelijkbare situatie geschetst van het programma Special Heroes.

De vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers waren daarentegen wel vaak afwijzend over de houding van de ouders van de leerlingen wat betreft het stimuleren van sport. Zij geven de ouders vaak aan als reden waarom de leerlingen uit cluster 3-onderwijs minder sporten. Ouders kijken daar echter heel anders tegenaan. Hierbij moet vermeld worden dat de interviews zijn gehouden met een beperkte groep ouders, die hun kinderen wel willen stimuleren tot meer beweging of aansluiting bij een vereniging. De ouders die geïnterviewd zijn waren aanwezig bij een activiteit van Special Heroes. Dit zijn waarschijnlijk de ouders die hun kinderen wel willen stimuleren tot meer beweging of aansluiting bij een vereniging. Het is helaas niet gelukt een grotere, meer diverse, groep ouders te interviewen. Op een persoonlijke brief om ouders uit te nodigen voor een interview buiten het programma van Special Heroes om, zijn er helaas geen reacties gekomen. Dit verschil van inzicht tussen de vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen, trainers en de ouders bestaat niet alleen in dit programma, maar wordt ook elders besproken. Uit onderzoek van Smit, Wester, Cranen, & Schut (2011) over de kwaliteitsaspecten uit het onderwijs tussen leraren, ouders en leerlingen uit het primair onderwijs blijkt dat ouders en leraren barrières ervaren in onderling contact met elkaar. Dit probleem is in het (voortgezet) speciaal onderwijs mogelijk nog groter, omdat de afstanden naar de school voor bijna alle leerlingen groter zijn. De ouders komen dan sowieso minder op school, omdat bijna alle leerlingen met de taxi naar school komen en niet door de ouders naar school worden gebracht.

Een barrière die elke actor ervaart in het programma Special Heroes is vervoer. In de acht verschillende regio's wordt overal anders met het vervoersprobleem om gegaan. De ene school schrapt het hele buitenschoolse aanbod, omdat het vervoer niet realiseerbaar is. Terwijl het bij de laatste training van het binnenschoolse aanbod de ouders inschakelt om de leerlingen van school naar de vereniging te rijden. Andere vakleerkrachten van andere scholen suggereren dat sommige ouders niets over hebben voor hun kinderen. Bij de andere school lukt het wel om de ouders voor het programma te laten rijden. Dit geeft ook aan hoe complex het programma Special Heroes kan zijn, omdat bij de acht verschillende scholen het er ook acht keer anders aan toe gaat.

8.4 Aanbevelingen

Uit dit onderzoek blijkt dat het voor de regionaal projectleiders, de vakleerkrachten en de trainers heel moeilijk is om de activiteit te plannen in de gewenste periode van de methodiek van het programma Special Heroes. Het lukt maar twee van de acht scholen om dit te realiseren. Het is goed om een structuur voor het programma te behouden. Maar het is aan te bevelen om de planning van het programma aan te passen. Er zou gekozen kunnen worden voor een andere benadering die beter realiseerbaar is voor de regionaal projectleiders en alle andere samenwerkende organisaties en actoren van het programma Special Heroes.

Tijdens het onderzoeksproces en uitwerking van deze rapportage werd er een groot enthousiasme voor en ondersteuning bij het programma Special Heroes geconstateerd. Dit was merkbaar bij de vakleerkracht, andere leerkrachten en leerlingen op de scholen en trainers en andere vrijwilligers van de vereniging. Dit geldt in mindere mate voor de ouders, die gedurende het onderzoek een lage opkomst hadden bij de laatste clinic (op één school na). De ouders ervaren dat de vereniging die de clinics verzorgde vaak niet in de zelfde woonplaats is en dit vaak een praktische barrière oplevert met de andere kinderen uit het gezin. De ouders worden nu alleen geïnformeerd over de sport waar de kind(eren) tijdens de clinics mee bezig zijn. Hierdoor is de aandacht van de ouders alleen gericht op deze aangeboden sport, terwijl de functie van het programma Special Heroes is om de kennis van meerdere sporten bij leerlingen van het cluster 3 onderwijs te vergroten. Het is daarom aan te raden om de ouders breder te informeren over sportvereniging met een G- team in die regio. Door ook alle sport- en beweegmogelijkheden met extra aandacht voor leerlingen uit het cluster 3 onderwijs te vermelden in de informatie naar de ouders toe.

De rol die de combinatiefunctionarissen vervullen volgens het onderzoek is een vrije, centrale en ondersteunende rol. In deze variërende rol hebben de combinatiefunctionarissen veel contact met alle actoren van het programma Special Heroes. De combinatiefunctionaris kan veel signaleren in de uitvoering van het programma. Waar de regionaal projectleider geen zicht op heeft, zoals wat er gebeurt tijdens de clinics. Het zou wenselijk zijn voor het programma Special Heroes dat er naast de steden ook combinatiefunctionarissen werken in de meer uitgestrekte regio's. Om de verschillende actoren dicht bij elkaar te brengen. De combinatiefunctionaris zou ook een rol kunnen spelen bij het informeren van de ouders over de sportmogelijkheden, zoals hierboven beschreven. Mogelijk kunnen zij de ouders stimuleren en andere ouders dicht bij het programma Special Heroes brengen. Deze aanbevelingen kunnen mogelijk helpen om de adoptie (Fleuren et al.,2010) van de ouders te vergroten bij het programma Special Heroes.

Uit het onderzoek is gebleken dat binnen het programma Special Heroes vervoer van en naar de sportactiviteiten voor iedereen een probleem is. Dit komt mede omdat de leerlingen uit cluster 3 onderwijs altijd afhankelijk zijn van extern vervoer. De vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers hadden een duidelijk oordeel over de rol van de ouders bij het stimuleren van hun kinderen om te gaan sporten. Het is aan te bevelen om in het kader van Special Heroes onderzoek te doen naar het verschil van inzicht tussen diverse actoren over de rol van ouders bij het stimuleren van sportbeoefening door leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Opmerking over vraag en aanbod

Door het programma Special Heroes wordt getracht om leerlingen uit cluster 3 onderwijs door te laten stromen naar een vereniging. Hierbij worden verschillende sporten aangeboden tijdens het traject op de school. Er moet worden opgepast dat er in de gehandicaptensport niet te veel versplintering optreedt. Tijdens het onderzoek is met een aantal scholen gesproken die hebben samengewerkt met verschillende instanties die ook een sport- en beweegaanbod hebben voor de doelgroep. Te denken valt aan verschillende bonden, de Johan Cruijff Foundation en de Esther Vergeer Foundation. Dit gevaar van versplintering hoeft niet alleen van toepassing te zijn op verschillende instanties, maar ook op een lager niveau zoals bij verenigingen. Met versplintering wordt bedoeld dat de leerlingen niet te veel verspreid bij verschillende verenigingen gaan sporten of verschillende sporten beoefenen. Het sportaanbod kan te groot worden en de vraag te klein. Zo zou het kunnen gebeuren dat er binnen een regio twee voetbalverenigingen zijn die beide een G-team hebben. Maar ook beide te weinig deelnemers hebben om aan competitie of toernooien deel te nemen. Een (intensievere) samenwerking tussen alle organisaties lijkt nodig om dit probleem te voorkomen. Tijdens het onderzoek is niet tegen dit probleem aangelopen. Maar deze opmerking werd gemaakt door een aantal respondenten. Dit waren zowel vakleerkrachten en combinatiefunctionarissen als trainers en ouders.

Literatuurlijst

- Baarda, D.B., Goede, de, M.P.M (2006). *Basisboek Methoden en Technieken*. Vierde druk. Groningen/houten; Wolters-Noordhoff.
- Baarda, D.B., Goede, de, M.P.M. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Tweede druk. Groningen/houten; Wolters-Noordhoff.
- Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek, denken en doen*. Derde druk, Amsterdam: Boom onderwijs.
- Brug, J., Van Assema, P. & Lechner, L. (2008) *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering. Een planmatige aanpak*. Assen: Van Gorcum.
- Duijf, M.J.W.(1997)... *en wat vind jij van sport? Een onderzoek uitgevoerd bij mensen met een versntadelijke handicap*. Utrecht: NSG.
- Fleuren M.A.H. (z.d.). *Succesvol implementeren, Onderzoek, begeleiding, onderwijs en praktische instrumenten*. Verkregen op 28 mei 2011, via http://www.tno.nl/downloads/KvL-PZ-Succesvol_implementeren-TNO-new.pdf
- Fleuren M.A.H, Wiefferink C.H & Paulussen T.G.W.M. (2010) *Checklist determinanten van innovaties in gezondheidsorganisaties*. TSG, 88(2), pp. 51 – 54.
- Fleuren M.A.H, Wiefferink C.H & Paulussen T.G.W.M. (2006). *Determinanten van innovaties in gezondheidszorgorganisaties: systematische literatuurreview*. Tijdschr Gezondheidsz 2006; B4:t6o-7.
- Gehandicaptensport Nederland (2009). *Special Heroes: Plan van aanpak 2009 – 2012*.
- Gehandicaptensport Nederland (z.d.). *Special Heroes: Stappenplan*.
- Landelijke Vereniging Cluster 3 onderwijs (z.d.) *Wat is de LVC3?* Verkregen op 11 augustus 2011, via <http://www.lvc3.nl/page.php?id=76>
- Lindert, C., Dool, R. van den (2011). *Monitor Special Heroes in cluster 3. Startsituatie van deelnemende cluster 3 scholen en hun leerlingen*, 's-Hertogenbosch: Mulier Instituut.
- Lindert, C., Jong, M. de & Dool, R. van den (2008). *(On)beperkt sportief. Monitor sportdeelname van mensen met een handicap 200acht*. Nieuwegein/ 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media/ Mulier Instituut.
- Mandela, N. (2011). *Citaten. Onder redactie van Jennifer Crwys-Williams*. Houten – Antwerpen: Uitgeverij Unieboek/ Het Spectrum bv.
- RIVM (2006). *Wat betekent preventie voor onze gezondheid?* Verkregen op: 17 november 2011. Via: http://www.rivm.nl/vtv/object_class/sr_vtv06_betekenispreventie.html

Smit, F., Wester, M., Cranen, O. & Schut, K. (2011). *De visie van leraren, ouders en leerlingen op de kwaliteit van het onderwijs. Onderzoek naar kwaliteitsaspecten van het onderwijs onder leraren, ouders en leerlingen*. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Vries, H. de, Dijkstra, M. & Kuhlman, P. (1988). *Self-efficacy: the third factor besides attitude and subjective norm as a predictor of behavioural intentions*. Health Education Research, 3, 273-282.

Vries, H. de, Mesters, I., Van de Steeg, H. & Honing, C. (2004). *The general public's information needs and perceptions regarding hereditary cancer: an application of the Integrated Change Model*. Patient Education and Counseling, 56 154-165.

Zwikker, H.E. (2005) *Gezondheid kun je lenen*, Universiteit Twente, Enschede.

Bijlage 1 Taken en verantwoordelijkheden programma en organisatie

Stuurgroep

De stuurgroep heeft de eindverantwoordelijkheid over het project.

De taken en verantwoordelijkheden zijn:

1. Het nemen van beslissingen ten aanzien van beleid, visie en strategie
2. Het delegeren van beslissingsbevoegdheden aan de programmaleider
3. Aansturing en begeleiding van de programmaleider
4. Het geven van opdrachten aan de programmaleider
5. Beoordeling en goedkeuring van het programma plan
6. Beschikbaar stellen van middelen (mensen, geld, materiaal) voor het programma
7. Bewaken van de overeengekomen planning en daarmee de voortgang
8. Het beoordelen van goedkeuren van de tussenresultaten en eindresultaat
9. Creëren van draagvlak voor het project binnen de organisaties

Programmaleider

Verantwoordelijkheid

De programmaleider is de operationeel verantwoordelijke voor het project. Hij/ zij geeft sturing en coördineert de uitvoering van de landelijke implementatie van het programma Special Heroes.

Het projectleiderschap wordt opgedeeld in de volgende activiteiten:

- a. Intern gericht management, naar de leden van de projectgroep
- b. Extern gericht management, naar de leden van de Stuurgroep en externe organisaties
- c. Organiseren van de werkzaamheden binnen het project

Taken

1. Zorg dragen voor een plan van aanpak (goedkeuring van de Stuurgroep verkrijgen en bekendmaken aan betrokkenen)
2. De begeleiding en aansturing van de projectcoördinatoren. Dagelijkse aansturing, zorg dragen voor een goede werkverdeling binnen het projectteam, opstellen van deelplanningen.
3. Onderhandelingen voeren.
4. De voortgang bewaken en hierover rapporteren naar de Stuurgroep
5. Beslissingen nemen en opdrachten geven, binnen de grenzen zoals overeengekomen met de opdrachtgever (stuurgroep)
6. Zorg dragen voor interne en externe communicatie. De verschillende vormen van overleg en rapportage organiseren
7. Aansturen en begeleiden van de projectadministratie
8. Uitvoering personeelsbeleid
9. Het voorzitten van projectvergaderingen
10. Bewaken van het projectbudget

11. Bewaken van de kwaliteit
12. Promoten van Special Heroes in de breedste zin van het woord

Projectcoördinatoren

Verantwoordelijkheid

Het voorbereiden van het deelprojectplan van het betreffende REC en het aansturen en begeleiden van de regionale projectleiders binnen de deelprojecten van het REC.

Taken

1. In overleg met de programmaleider en de regionale projectleider het organiseren van de implementatie van het programma Special Heroes binnen de scholen van de REC's
2. Geeft sturing en begeleiding aan de regionale projectleiders bij het uitvoeren van het programma Special Heroes
3. Beslissingen nemen en opdrachten geven, binnen de grenzen zoals overeengekomen in het projectplan en overeengekomen met de programmaleider
4. Het verzorgen van de voortgangsrapportage aan de programmaleider, inclusief een verantwoording van de bestede tijd
5. Zorg dragen voor interne en externe communicatie. De verschillende vormen van overleg organiseren.
6. Het voorzitten van de regionale projectleiders vergaderingen
7. Zorg dragen voor de werkverdeling met de regionale projectleider(s) en het opstellen van regionale projectplannen en deelplanningen met de regionaal projectleiders
8. Het bewaken van de kwaliteit
9. Het promoten van Special Heroes in de breedste zin van het woord

Regionale projectleiders

Verantwoordelijkheid

Het organiseren en coördineren van de implementatie van het programma Special Heroes bij de scholen, verenigingen en sportaanbieders in de regio van het REC.

Taken

1. Opstellen van een plan van aanpak voor de deelproject op de scholen gebaseerd op het landelijke projectplan
2. Het opzetten en implementeren van activiteiten van Special Heroes samen met scholen en verenigingen
3. Het verzorgen van de voortgangsrapportage aan de projectcoördinator, inclusief verantwoording van de bestede tijd
4. Opbouwen en onderhouden van relaties met scholen, sportvereniging, gemeenten en overige partijen
5. Stimuleren en ondersteunen van scholen, verenigingen en sportaanbieders bij de activiteiten in het kader van het Special Heroes project

6. Het verrichten van nader onderzoek en het in kaart brengen van het bewegingsprogramma op de scholen en de vrijetijdsbesteding van de leerlingen op de scholen (o.a. de nulmeting volgens de richtlijnen van Special Heroes)
7. Scholen en verenigingen individueel ondersteunen bij knelpunten
8. Promoten van Special Heroes in de breedste zin van het woord

Projectadministratie

Taken

1. Secretariaat
2. Beheren archief en dossier van het project
3. Bijhouden van de planning
4. Financiële administratie
5. Urenregistratie
6. Verwerken van verslagen

Communicatie/ PR

Taken

1. Opstellen communicatieplan
2. Ontwikkelen en beheer van communicatiemiddelen
3. Interne en externe communicatie

Voorgangbewaking

Er worden duidelijke afspraken gemaakt over de manier waarop de projectmedewerkers rapporteren aan de programmaleider (activiteiten, ureninzet, middelen). Vanuit de projectadministratie worden rapportage formats ontwikkeld.

Bijlage 2 Overzicht scholen

School, stad, RPL	Schutte's Bosschool, Enschede, Roy Elferink	Alphons Laudy, Amsterdam, Marlies	De Zevensprong, Beverwijk, Maarten	Olivijn en Aventurijn, Almere, Ingrid Peperkamp van Gurp	De Schalm, Breda, Janine	De Berken schutse, Heeze, Tom Wollenberg	de Sprienke, Goes, Joost hopmans	De Duinpier, Noordwijk, Ernst Verdoold
Criteria								
Noord/ zuid nederland	Noord	Noord	Noord	Noord	Zuid	Zuid	Zuid	Zuid
Regio grote (afstand tot sportaanbod)	Groot	Klein	Middel	groot	Groot	klein	Groot	Klein
Stad/ platteland (etniciteit)	Middel	Stad	Middel	Stad	Middel	Platteland	Platteland	Stad
Type school (mytyl/ zmlk)	Langdurig zieken	ZMLK	ZMLK	Mytyl	Mytyl	ZMLK	Mytyl	ZMLK
leeftijd leerlingen (vso/ so)	SO/VSO	SO	SO & VSO	SO&VSO	SO&VSO	SO&VSO	SO&VSO	SO&VSO
Huidig aanbod (start situatie)	weinig	weinig	weinig	weinig	weinig	weinig	voldoende	weinig
Aanspreekpunt school (management/ leerkracht)	vakl	directeur	vakl	vakl	vakl	vakl	vakl	vakl
Kader school ((vak)leerkracht/CF)	vakl	CF	vakl	vakl	vakl	vakl	vakl	vakl
Ervaring en nevenfunctie RPL	reg. PL SSS	pl, Jippie Sp	jong, net	ook reg. pl.	sportservi	2e SH traject	Sportservi	vakl
Beschikbaarheid vervoer leerlingen	nee	nee	nee	nee	afwezig	niet	ja	nee
Start werkzaamheden RPL	dec-09	jan-10	mrt-10	apr-10	mei-10	jun-10	jul-10	aug-10

Bijlage 3 Interviewvragen vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en trainers.

vakleerkrachten.

School: ...

Kenmerken van vernieuwing:

Wat houdt Special Heroes volgens u in? Kunt u de Doelstellingen en werkwijze van het project benoemen?

...

Kunt u zich vinden in het project Special Heroes? Wat ondernam uw school of u zelf (voordat Special Heroes werd geïntroduceerd) om leerlingen kennis te laten maken met sport(verenigingen)?

...

Zijn de vernieuwende stappen/ procedures van Special Heroes duidelijk beschreven? En hoe werd u hierin betrokken? En wat vond u daarvan?

...

Krijgt u voldoende steun/ aanbod/ informatie van de REGIONAAL PROJECTLEIDER? Waarom/ niet? Voorbeelden?

...

Moet u aanpassingen maken in uw werkwijze door Special Heroes? Welke aanpassingen moet uw dan maken? En wat vindt u daarvan?

...

Welke voor en nadelen hebben het project Special Heroes volgens u?

...

Hoe realistisch vindt u dat leerlingen uit cluster 3 onderwijs op een sportvereniging gaan? En waarom?

...

Hoe wordt er binnen uw school aandacht geschonken aan het project (nieuwsbrieven/ ouderavond/ poster)? Zichtbaarheid?

...

Kenmerken toekomstige gebruiker:

Is er draagvlak vanuit de school(collega's en directie) voor het project Special Heroes? Hoe merkt u dat als vakleerkracht? En waar blijkt dat uit?

...

Hoe staan andere vakleerkrachten tegenover Special Heroes?

...

Hoe staan de leerlingen tegenover het project Special Heroes? Hoe is hun medewerking?

...

Wat vinden de leerlingen van Special Heroes? Waar blijkt dit uit?

...

Sluit het programma Special Heroes aan op de behoefte en kenmerken van de leerlingen?

...

Wat vindt u van de trainers die de trainingen verzorgen (houding en pedagogische & didactische niveau)?

Kenmerken organisatie:

Met welke partijen heeft u binnen Special Heroes allemaal te maken?

...

Wat vind je van de organisatie van Special Heroes? Kunt u dit onderbouwen?

...

Hoe verloopt de samenwerking tussen de betrokken partijen en personen?

...

Wat zou u nu anders doen als aan het begin van het project?

...

Kenmerken sociaal en politieke omgeving:

Wordt u (voldoende) ondersteund door Special Heroes/ REGIONAAL PROJECTLEIDER? En waar bestaat dat uit? Hoe ervaart u dat? Wat vind u daarvan?

...

Is dit wat u voor ogen had bij de start van het project? Wat ervaart u als de winst die Special Heroes (tot nu toe) heeft opgeleverd?

...

Zijn er volgens u barrières met betrekking tot Special Heroes? Hoe ervaart u die?

...

Wat zijn volgens u (mogelijke) redenen dat leerlingen (toch) niet aan sport gaan doen (bij een sportvereniging)?

...

Trainers:

School: ...

Sportvereniging: ...

Sport: ...

Functie binnen de vereniging: ...

Ervaring: ...

Kenmerken van vernieuwing:

Door wie bent u benaderd om mee te werken aan Special Heroes?

....

Wat houdt Special Heroes volgens u in? Kunt u de Doelstellingen en werkwijze van het project benoemen?

....

Zijn de vernieuwende stappen/ procedures van Special Heroes duidelijk beschreven? En hoe werd u hierin betrokken? En wat vond je daarvan?

....

Moet u aanpassingen maken in uw werkwijze door Special Heroes? Welke aanpassingen moet uw dan maken ? En wat vindt u daarvan?

....

Wat ondernam uw sportvereniging (voordat Special Heroes werd geïntroduceerd) om kinderen met een handicap kennis te laten maken met sport(verenigingen)?

....

Heeft u eerdere ervaring met deze doelgroep? En wat is uw ervaring met deze doelgroep?

....

Past deze doelgroep binnen de betreffende (cultuur) sportvereniging?

....

Hoe wordt er binnen uw vereniging aandacht geschonken aan het project (nieuwsbrieven/ stukje op de site van de club/ poster)? Zichtbaarheid?

....

Kenmerken toekomstige gebruiker:

Is er draagvlak vanuit de bestuur voor het project Special Heroes? Hoe merkt u dat als trainer? En waar blijkt dat uit?

....

Hoe staan andere leden tegenover deze doelgroep? En zijn er al eerdere ervaringen geweest met deze doelgroep?

....

Krijgt u signalen van de leerlingen wat zij van de vereniging vinden? En welke signalen zijn dat?

....

Ervaart u de steun van de ouders van de kinderen bij dit project op uw vereniging?

....

Kenmerken organisatie:

Met welke partijen heeft u binnen Special Heroes allemaal te maken?

....

Wat vindt u van de organisatie van Special Heroes? Kunt u dit onderbouwen?

....

Hoe verloopt de samenwerking tussen de betrokken partijen en personen?

....

Wat zou u nu anders doen als aan het begin van het project?

....

Kenmerken sociaal en politieke omgeving:

Wordt u (voldoende) ondersteund door Special Heroes/ REGIONAAL PROJECTLEIDER? En waar bestaat dat uit? Hoe ervaart u dat? Wat vindt u daarvan?

....

Is dit wat u voor ogen had bij de start van het project? Wat ervaart u als de winst die Special Heroes (tot nu toe) heeft opgeleverd?

....

Zijn er volgens u barrières met betrekking tot Special Heroes? Hoe ervaart u die?

....

Wat zijn volgens u (mogelijke) redenen dat leerlingen (toch) niet aan sport gaan doen (bij een sportvereniging)?

....

Bijlage 4 Interviewvragen en vragenlijst ouders en leerlingen.

Ouders:

School: ...

Sportvereniging: ...

Sport:

Kind:

(Distale factoren)

Bent u bekend met het project Special Heroes? Wat houdt Special Heroes volgens u in? (Doelstellingen en werkwijze project)

....

Op welke manier en van wie krijgt u informatie over het project?

...

Bezoekt u de ouder informatie avonden van de school van uw kind? Heeft u op een informatieavond over het project SH gehoord?

...

Vindt u het belangrijk dat uw kind(eren) kennismaken met sport en een sport beoefenen? Waarom?

...

Beoefent u zelf ook een sport? Waarom wel/ niet? Bij wel: welke? dezelfde als het kind?

...

Wat vindt u goed/ leuk aan sport voor u zelf? En uw kind(eren)?

...

(Motivational factors)

Wat vindt u van het project? De opzet en verloop? Wat had u graag anders gezien of wat kan er beter?

...

Merkt u dat uw kind een andere houding heeft mbt sport en bewegen? Enthousiaster? Sportactiever (bij een vereniging)?

...

Sluiten de sporten aan bij de wensen van uw kind?

...

Is het (zelf)vertrouwen van uw kind toegenomen door Special Heroes waardoor uw kind makkelijker kiest voor een sport(vereniging)? Hoe merkt u dat?

...

Heeft u een training bijgewoond? Wat vond u van de trainers die de trainingen verzorgden (houding en pedagogisch & didactisch niveau)?

...

Hoe ervaart u de steun van de school en sportvereniging bij dit project om ervoor te zorgen dat uw kind (meer) gaat sporten?

...

(Intentional state)

Heeft uw kind zich voorgenomen een sport te gaan beoefenen bij een sportvereniging na de kennismaking met SH? Steunt u uw kind hierin? Daadwerkelijk gestart met een sport?

...

Denkt u dat uw kind kan aansluiten bij deze sportvereniging? Waarom wel/ niet?

...

(Behaviourial state)

Wat zijn belemmeringen voor uw kind om aan een sport te gaan doen?

...

Ervaart u als ouder belemmeringen om u kind te laten deelnemen aan een sport bij een sportvereniging?

...

Heeft u kind zichzelf doelen gesteld die hij/zij wil behalen met het sporten? Plan van aanpak?

...

Leerlingen vragenlijst:

1. Naam.....

2. Hoe oud ben je?

3. Geslacht: M / V

4. Waar/ hoe woon je?
 - Bij je ouders thuis
 - In een instelling

5. Sommige mensen sporten en sommige mensen niet.
 - En jij:
 - Leerling sport
 - Leerling sport niet

Blijkt de leerling te sporten, ga dan naar vraag 6. Sport de leerlingen niet, ga dan naar vraag 10.

6. Welke sport(en) doe je?

.....

7. Waar en met wie sport je?

.....

8. Wat vind je van de sport die je nu doet?

.....

9. Zou je deze sport blijven doen als je mocht kiezen? Is er nog iets anders wat je graag zou willen doen?

.....

Vraag 10 alleen stellen aan leerlingen die niet sporten.

10. Sommige mensen sporten nog niet, maar eigenlijk willen ze het wel. Sommige mensen willen gewoon helemaal niet sporten. En jij?

- Leerling wil sporten
- Leerling wil niet sporten

Als leerling wil gaan sporten, doorgaan met vraag 11. Wil leerling niet sporten, door naar vraag 12.

11. Als je wilt gaan sporten, wat vind je dan het aller-leukst om te doen?

.....
.....

12. Ken je Special Heroes? (certificaat tonen)

- Leerling kent SH niet
- Leerling kent SH: Doorvragen waarvan?

.....

Als leerling aangeeft SH te kennen, door naar vraag 13. Kent leerling SH niet, door naar vraag 15.

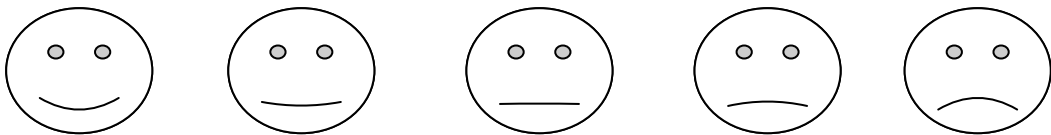
13. Welke sporten heb je met SH gedaan?

.....
.....

14. Wat vond je van deze sport? (vragen per sport)

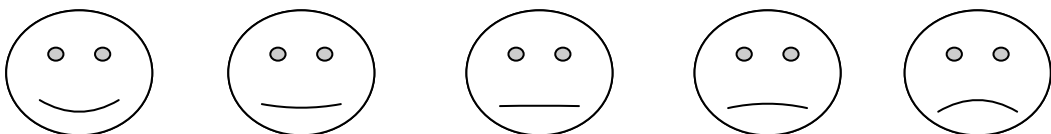
Sport:.....

Ben je na de kennismaking met SH ook lid geworden van deze sport(vereniging)?.....

Sport:.....

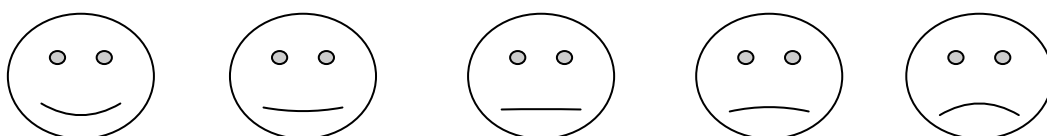
en je na de kennismaking met SH ook lid geworden van deze sport(vereniging)?.....

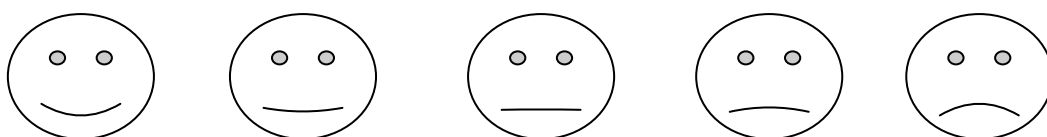
15. Sommige mensen vinden sporten leuk en sommige mensen vinden sporten niet leuk. Wat vind jij?

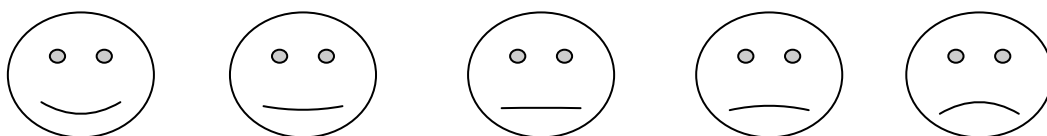
16. Sommige mensen vinden sporten gezond voor je lichaam (goed) en sommige mensen vinden sporten niet gezond voor je lichaam (goed). Wat vind jij?

17. Sommige mensen vinden sporten gezellig en sommige mensen vinden sporten niet gezellig. Wat vind jij?

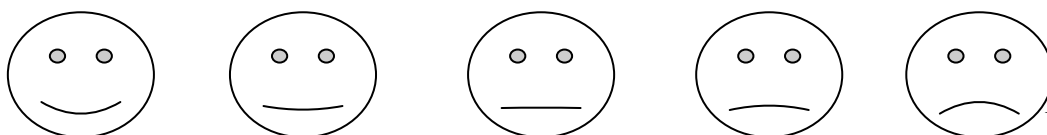
18. Sommige mensen vinden dat ze door sport vrienden kunnen maken en sommige mensen vinden dat ze door sport geen vrienden kunnen maken. Wat vind jij?

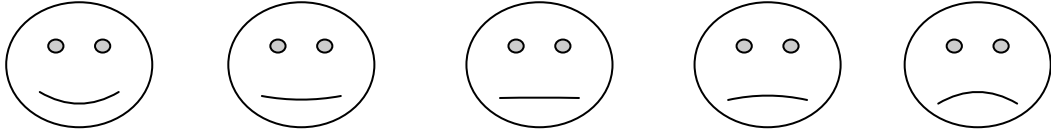
19. Sommige mensen hebben veel zin om te sporten en sommige mensen hebben geen zin om te sporten. En jij?

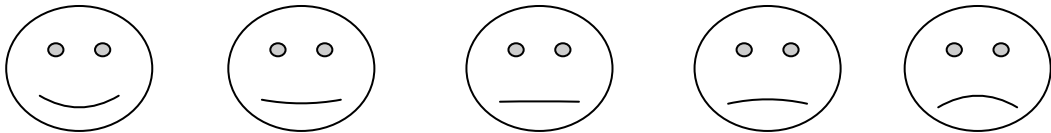
20. Sommige mensen vinden het belangrijk dat ze door te sporten steeds beter in de sport worden en sommige mensen vinden het niet belangrijk dat ze door te sporten steeds beter worden in de sport. En jij?

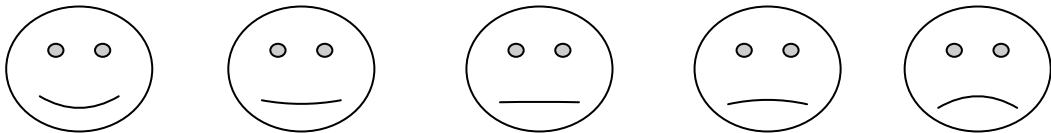
21. Sommige mensen kunnen goed sporten en sommige mensen kunnen niet goed sporten. (zeggen dat het niet erg is dat wanneer mensen niet goed kunnen sporten). En jij?

22. Sommige mensen vinden sporten moeilijk en sommige mensen vinden sporten makkelijk. En wat vind jij?

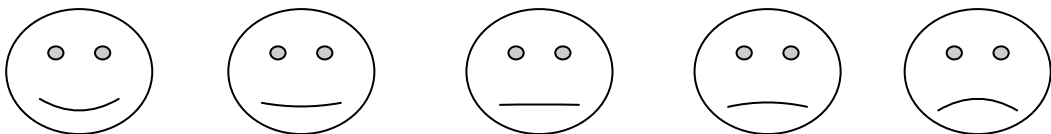
23. Sommige mensen weten waar ze kunnen sporten en sommige mensen weten niet waar ze kunnen sporten. En jij?

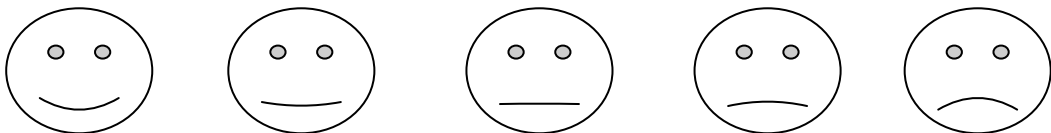
24. Weet je hoe je lid moet worden van een club? Of hoe je lid geworden bent van een club? Vertel eens:

.....

25. Sommige mensen hebben geen tijd om te sporten en sommige mensen hebben veel tijd om te sporten. En jij? Als de leerling geen tijd heeft, wat doet hij/ zij dan?

26. Voor sommige mensen is het moeilijk om bij het sporten te komen en voor sommige mensen is het niet moeilijk om bij het sporten te komen. En voor jou?

Leerlingenvragenlijst uitwerking format:

School: ...

Leerlingen:

(Distale factoren)

Ken je Special Heroes? Wat is dat volgens jou en waar ken je het van? (12, 13, 14)

....

Wat vind je (niet) leuk aan sport en bewegen? (15, 17)

...

Wat vind je (niet) goed aan sport en bewegen? (16, 18)

...

Wat doe je al aan sport en bewegen? (5, 6, 8, 9)

...

(Motivational factors)

Waarom sport je wel/ niet? (19)

...

Zou je meer (meer) willen sporten? (10, 11, 19)

...

Met wie (zou) sport je graag samen? (7)

...

Ken je ook een sportvereniging waar je graag (bij zou willen) sport(en)? Waar ken je die sportvereniging van? (23, 24)

...

Sporten je ouders/ broers of zussen (bij die/een vereniging)? (22)

...

Heb je voldoende (zelf)vertrouwen om mee te (gaan) doen aan sport? (21)

...

(Intentional state)

Wil je/ heb je jezelf aangemeld bij een sportvereniging die een training heeft verzorgd bij SH? (14)

...

(Behaviourial state)

Waarom is het voor jou moeilijk of lastig om te (gaan) sporten? (22, 25, 26, 27)

...

Heb je een doel dat je graag wil bereiken met sport? Droom? (20)

...

Hoe wil je dit bereiken? Wat ga je daar (allemaal) voor doen? (Eventueel doorvragen bij mytyl II met een hoger niveau)

...

Bijlage 5 Codeer bomen.

Codeerboom vakleerkrachten

Kenmerken van vernieuwing

1. Doelstelling en werkwijze
2. Vinden in het project en eerdere ervaringen
3. Vernieuwde stappen en procedures
4. Steun en aanbod **REGIONAAL PROJECTLEIDER**
5. Aanpassingen werkwijze
6. Voor en Nadelen
7. Realistisch
- acht. Aandacht binnen school

Kenmerken van toekomstige gebruiker

1. Draagvlak
2. Andere (vak)leerkrachten
3. Hoe staan leerlingen
4. Wat vinden leerlingen
5. Behoefte, kenmerken leerlingen
6. Niveau trainers

Kenmerken organisatie

1. Partijen
2. Organisatie
3. Samenwerking
4. Anders doen

Kenmerken sociaal en politieke omgeving

1. Voldoende ondersteuning
2. Ogen en winst
3. Barrières
4. Redenen van leerlingen

Codeerboom trainer(s)

Kenmerken van vernieuwing

1. Benaderd
2. Doelstelling en werkwijze
3. Vernieuwde stappen en procedures
4. Aanpassingen
5. Eerdere ervaringen
6. Doelgroep in cultuur
7. Aandacht binnen vereniging

Kenmerken van toekomstige gebruiker

1. Draagvlak bestuur
2. Andere leden
3. Signalen van leerlingen
4. Steun van ouders

Kenmerken organisatie

1. Partijen
2. Organisatie
3. Samenwerking
4. Anders doen

Kenmerken sociaal en politieke omgeving

1. Voldoende ondersteuning
2. Ogen en winst
3. Barrières
4. Redenen van leerlingen

Codeerboom ouders

Distale factoren

- 1. Bekend**
- 2. Informatie**
- 3. (sport) Belangrijk**
- 4. Beoefend familie sport**
- 5. Goed/ leuk sport**

Motivational factors

- 1. Opzet en verloop**
- 2. Andere houding**
- 3. Sportwensen kind**
- 4. Zelf vertrouwen**
- 5. Steun school en sport**

Intentional state

- 1. Voorgenomen**
- 2. Aansluiten**

Behaviourial state

- 1. Belemmeringen sport**
- 2. Belemmeringen vereniging**
- 3. Doel tav sport**

Codeerboom Leerlingen

Distale factoren

1. Ken je SH
2. (niet) leuk sport
3. (niet) goed
4. Sport je?

Motivational factoren

1. Waarom sport
2. Meer sport(en)
3. Met wie sport(en)
4. Ken je sportvereniging
5. Sport je familie
6. (zelf)vertrouwen

Intentional state

1. Aangemeld

Behaviourial state

1. Moeilijk/ lastig
2. Doel/ droom
3. Bereiken van doel / droom

Bijlage 6 (extra) Brief

Beste Ouder(s) en/ of verzorger(s),

U heeft al meerdere malen een brief ontvangen over Special Heroes met daarin informatie over de verschillende sportactiviteiten van uw kind(eren). Met deze brief wil ik graag u benaderen om te vragen of u aanstaande zondag 3 juli mee wilt werken aan een interview over Special Heroes. Dit interview zal maximaal 30 minuten duren en is anoniem.

Het Mulier Instituut te 's-Hertogenbosch is gevraagd door de organisatie van Special Heroes om op verschillende manieren onderzoek te doen naar het sportstimuleringsproject Special Heroes. Het Mulier Instituut is een sociaal wetenschappelijk onderzoeksbureau dat onderzoek doet naar sport in Nederland. In een van de onderdelen van het onderzoek speelt U de ouder(s)en/ of verzorger(s) een belangrijke rol. Graag willen we van u weten wat u van het project Special Heroes vindt en wat U eerdere (sport)ervaringen zijn. Het is geen probleem als u of uw kinderen geen sportervaring heeft. Graag zouden wij dan willen weten waarom u geen sport beoefend.

Wilt u mee werken aan het onderzoek en uw mening geven over het project Special Heroes dan plan ik graag met u een interview voor of na het oudergesprek van 3 juli aanstaande. Zoals eerder benoemd zal het interview maximaal 30 minuten duren en anoniem zijn.

U zou mij en het project Special Heroes een groot plezier doen om mee te werken!

Heeft u nog vragen dan ben ik bereikbaar via a.verduin@mulierinstituut.nl of 06 12268799.

Alvast hartelijk dank voor uw tijd!

Met sportieve groet,

Arnout Verduin

wjh mulier instituut

centrum voor sociaal wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 188	
5201 AD 's-Hertogenbosch	
Postelstraat 59	Arnout Verduin
5211 DX 's-Hertogenbosch	
m 06 - 122 687 99	

Mocht u mee willen werken zou u dan de volgende gegevens in willen vullen. En vóór aanstaande vrijdag het onderstaande formulier in willen leveren. Alvast bedankt!

Naam:

.....

Klas/ groep van uw kind:

Tijdstip oudergesprek: Omcirkel de voorkeur: voor of na het ouder gesprek.

Telefoonnummer: